

Zpráva o případech individuálních oznámení vůči České republice před Výborem OSN pro lidská práva

Na základě zákona č. 517/2002 Sb., kterým byl novelizován (kompetenční) zákon č. 2/1969 Sb., převzalo Ministerstvo spravedlnosti od Ministerstva zahraničních věcí k 1. lednu 2003 agendu vyřizování individuálních oznámení proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“). Samotných případů je celkem 19, některé případy se týkají více osob.

Tato zpráva se člení na tři části. První z nich zachycuje přehled agendy a obecné problémy, které jsou s ní spojeny. Druhá část se věnuje některým „velkým“ případům podrobněji a představuje zejména bližší vysvětlení a zdůvodnění pro část třetí zprávy, kde se předkládá vládě koncept sdělení Výboru o opatřeních přijatých v návaznosti na kritické názory Výboru. Toto sdělení by po případných úpravách zaslalo Ministerstvo spravedlnosti prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí sekretariátu Výboru.

Tato zpráva představuje vůbec první souhrnnou informaci poskytovanou vládě o případech individuálních oznámení, jimž Česká republika čelí před Výborem.

1. Celkový přehled agendy

Tuto část zprávy dále rozdělíme na tři oddíly. Jednak bude podán statistický přehled agendy a provedena klasifikace stížností podle jejich obsahu (1.1.). Jednak se nelze v obecné rovině nezmínit o otázkách implementace názorů Výboru, kterou můžeme označit za svízelnou (1.2.). Konečně, poslední oddíl představuje stručný přehled případů jednotlivých oznámení (1.3.).

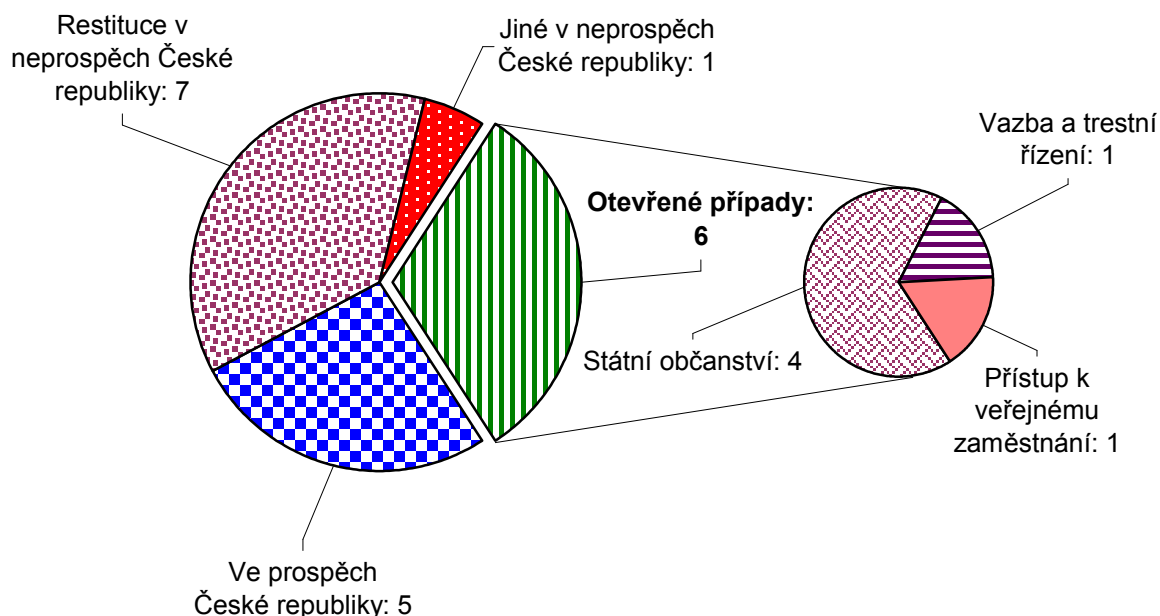
1.1. STATISTICKÝ PŘEHLED AGENDY

Níže uvedený graf zachycuje celkový přehled této agendy.¹

¹ Ve smyslu připomínky Ministerstva vnitra je třeba upozornit na skutečnost, že graf ve svých dvou částech používá poněkud jiné klasifikace případů a že tudíž může působit zavádějícím dojmem. Jestliže pravá část grafu zachycující otevřené případy hovoří o čtyřech věcech týkajících se státního občanství, má se tím na mysli, že v těchto kauzách hraje problém občanství nějakou roli. *Stricto sensu* se však státního občanství – problematiky v působnosti Ministerstva vnitra – týká pouze případ *Czerinin*, zatímco tři ostatní kauzy jsou věcmi restitučními, kde oznamovatelé nesplňovali podmínku státního občanství. Levá část grafu naopak kritérium vazby na občanství nepoužívá.

Kromě číselných údajů z přehledu vyplývá, že se dominantním polem působnosti Výboru jednoznačně staly restituce. Na restituční fenomén nahlíží Výbor zejména pod zorným úhlem obecného zákazu diskriminace zakotveného v čl. 26 Paktu. Tímto prismatem kritizuje jednak zákonnou restituční podmínku státního občanství (názory Výboru ve věcech *Šimůnková a ostatní*, *Adam*, *Blažek a ostatní*, *Des Fours Walderode*), jednak některé nedostatky restitučního procesu v konkrétních případech (názory ve věcech *Pezoldová a Fábryová*); jednou Výbor poukázal též na nedostatečný záběr restitucí, jejichž dobrodiní bylo upřeno obětem holocaustu (názor ve věci *Brok*).

**Výbor OSN pro lidská práva:
balance České republiky k 31/12/2003
(19 případů)**

Důvody převažující restituční profilace oznámení adresovaných Výboru lze patrně spatřovat na prvním místě v celosvětovém charakteru OSN (zejména pro Čechoameričany je OSN *a priori* čitelnější než Rada Evropy, pouhá regionální organizace). Dále lze poukázat na spíše vlažný přístup k ochraně práv obětí majetkových křivd komunistického režimu ze strany Evropského soudu pro lidská práva. Stížnosti osob, které se navzdory restitučnímu zákonodárství považují za oprávněné, totiž odmítá pro neslučitelnost *ratione materiae* se čl. 1 Protokolu č. 1 k Evropské úmluvě o lidských právech (dále jen „Úmluva“), a to s ohledem na speciální charakter zákazu diskriminace obsažený v čl. 14 Úmluvy.² Pohnutka k podání oznámení na Českou republiku u Výboru může vycházet též z dosavadních „ženevských“ neúspěchů České republiky.

Teoreticky vzato, příliv restitučních kauz k Výboru nemusí nikdy skončit: vždy tu bude kritizovatelná zákonná podmínka státního občanství. Výbor je příslušný kdykoli poté,

² Rozhodnutí Soudu ze dne 10. července 2002 o přijatelnosti stížnosti *Gratzinger a Gratzingerová proti České republice* [velký senát], č. 39794/98.

co oznamovatel vyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy; pokud jde o podmínku státního občanství, je ovšem příslušný i tehdy, když oznamovatel prostředky nápravy jako zjevně neúčinné vůbec nečerpal. Ačkoli Výbor nepřijímá příliš opožděná oznámení, při absenci jasného ustanovení v Opčním protokolu k Paktu záleží jen na Výboru, zda oznámení přijme.

V současné době je Česká republika informována o čtyřech otevřených kauzách, kde hraje roli státní občanství, z nichž tři jsou klasické restituční případy zakládající se na podmínce státního občanství.

Naproti tomu byla Česká republika v některých restitučních případech úspěšná, a to pokud jde o poválečné zabavení majetku (případy *Malik*, *Schlosser*, *Mazurkiewiczová* a *Koutný*).

Výbor Českou republiku také kritizoval za neschopnost jejích orgánů prosadit soudem stanovený styk rodiče s nezletilým dítětem (názor ve věci *L. P.*); nebyl to však první případ týkající se rodičovských práv (věc *Drbal*, kde Výbor prohlásil oznámení na Českou republiku za nepřijatelné).

Zbývají tři otevřené případy, které se nedají zařadit do žádné větší skupiny kauz. První se týká přístupu k veřejnému zaměstnání (věc *Šmídek*), druhý vazby a trestního řízení (věc *Krča*) a třetí navrácení státního občanství podle dekretu prezidenta republiky (věc *Czernin*).

1.2. OBECNĚ K IMPLEMENTACI NÁZORŮ VÝBORU

Obecným problémem celé agendy individuálních oznámení k Výboru zůstává nemožnost plnit požadavky Výboru na opatření k nápravě.

Podle § 4 ve spojení s § 5 zákona č. 318/2001 Sb., o poskytování informací a další součinnosti pro účely řízení před Evropským soudem pro lidská práva a před Výborem OSN pro lidská práva, má Ministerstvo spravedlnosti oprávnění požadovat po všech dotčených orgánech sdělení, jaká konkrétní individuální nebo všeobecná opatření přijaly nebo navrhly, popř. hodlají přijmout nebo navrhnout s cílem zabránit dalšímu porušování Paktu.

Vláda se touto problematikou zabývala na základě závěrečných doporučení Výboru (usnesení vlády ze dne 19. prosince 2001 č. 1362) a v příloze č. 1 oddíl B k usnesení vlády ze dne 22. května 2002 č. 527 stanovila mechanismus implementace názorů Výboru na oznámení jednotlivců. Ministru spravedlnosti přísluší ve spolupráci s dotčenými orgány navrhnout vládě opatření, jimiž budou implementovány závěry obsažené v názoru Výboru; pokud porušení Paktu podle názoru Výboru spočívalo v platném zákonodárství, vláda má informovat Poslaneckou sněmovnu Parlamentu a případně podat návrh zákona, jehož přijetím by byl nesoulad platného zákonodárství s Paktem odstraněn.

I tento postup však naráží u soudů na jejich nezávislost (ve věci *L. P.* nelze okresnímu soudu provádějícímu exekuci rozhodnutí o styku rodiče s dítětem nařídít, jakým způsobem má dále postupovat), u ústředních orgánů (a jistě lze totéž předpokládat u Parlamentu) pak na nedostatek politické vůle (to bude platit např. pro implementaci názorů Výboru týkajících se podmínky státního občanství – v České republice objektivně chybí politická vůle ke zrušení této restituční podmínky více než dvanáct let po

jejím uzákonění), popř. na nedostatek zákonných možností pravomocně skončené řízení znovu otevřít (v případě správního řízení platí pro jeho obnovu objektivní tříletá lhůta, která konkrétně v kauze *Pezoldová* ve vztahu k nemovitosti „Štekl“ již uplynula). I tam, kde existují jistá náhradní řešení, však chybí politická vůle k nim přistoupit (ve věci *Des Fours Walderode*).

Výbor v souladu se čl. 2 odst. 3 Paktu ovšem požaduje pro oběti porušení Paktu zpravidla účinný prostředek nápravy, popř. upřesňuje, jakou by náprava měla mít podobu. Dlužno podotknout, že Česká republika systémově neumí tomuto požadavku vyhovět. V jejím právním řádu by totiž měl existovat právní nástroj – možnost podání žaloby, návrhu na obnovu řízení apod. –, který by příslušel buď přímo oběti Výborem konstatovaného porušení Paktu, anebo alespoň orgánu zodpovědnému za implementaci názoru (Ministerstvu spravedlnosti). Na základě takového právního instrumentu by bylo zahájeno právní (správní nebo soudní) řízení, ve kterém by kompetentní orgán s přihlédnutím k názoru Výboru rozhodl o konkrétní podobě nápravy porušení Paktu.

Pokus v tomto směru obohatit novelu zákona o Ústavním soudu nevyšel – narazil na odpor v legislativním procesu již na úrovni vlády (Poslanecká sněmovna Parlamentu by obnově řízení u Ústavního soudu i z důvodu názoru Výboru nejspíše také nebyla nakloněna) – a nelze tudíž vyloučit nutnost hledání náhradních systémových řešení. Ježto Výbor, na rozdíl od Evropského soudu pro lidská práva, nemůže oběti porušení Paktu přiznat kompenzaci v podobě finančního zadostiučinění, mohlo by na místo cesty naturální určitou cestu představovat přiznávání adekvátní finanční kompenzace na národní úrovni, ačkoli ani tento způsob řešení nemůže plně vyhovět požadavku Výboru na nápravu procesního pochybení vnitrostátních orgánů tam, kde nárok na určité plnění není zdaleka nepochybný.

Naproti tomu lze konstatovat, že problematika nápravy křivd spáchaných na obětech holocaustu byla uspokojivě řešena z iniciativy vlády jednak zákonem č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem, ve znění zákona č. 227/2002 Sb., jednak zřízením Nadačního fondu obětem holocaustu.³ Proto může Česká republika v kauzách *Brok* a *Fábryová* s potěšením Výbor informovat o opatřeních, která přijala, ačkoli nebyla primárně vyvolána potřebou reagovat na názory Výboru.

1.3. PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH OZNÁMENÍ

Tento oddíl zprávy lze považovat za stručný přehled jednotlivých případů a resumé těch „velkých“ kauz, o nichž bude podrobněji pojednáno v následující části zprávy [jedná se o případy pod body (ix), (xii) a (xiii)].

1.3.1. Oznámení, u nichž Výbor přijal názor (Views)

- (i) V názoru ze dne 2. srpna 1994 ve věci *Zdeněk Drbal proti České republice* (oznámení č. 498/1992) Výbor vyslovil nepřijatelnost oznámení pro neslučitel-

³ Nadační fond obětem holocaustu vznikl dne 31. července 2001 z iniciativy vlády České republiky.

nost s ustanoveními Paktu. Autor oznámení poukazoval na porušení různých ustanovení Paktu rozhodnutími vnitrostátních soudů, které svěřily jeho dceru do péče matky. Výbor v rozhodnutích soudů nenašel známky svévole.

- (ii) V názoru ze dne 31. července 1995 ve věci *Alina Šimůnek, Dagmar Hastings Tužilová a Josef Procházka proti České republice* (oznámení č. 516/1992) Výbor sice konstatoval, že vlastnické právo není Paktem chráněno, avšak konfiskace soukromého majetku nebo nedostatek odškodnění za něj může být porušením Paktu, jsou-li založeny na diskriminačních motivech v rozporu s čl. 26 Paktu. Ačkoli není každý rozdíl v zacházení v rozporu s čl. 26 Paktu, nemůže zákonodárství rozlišovat mezi oběťmi konfiskací uskutečněných v minulosti, neboť všechny oběti mají právo na náhradu bez svévolného rozlišování. Protože původní vlastnické právo autorů oznámení nezáviselo ani na jejich občanství, ani na jejich trvalém pobytu, považuje Výbor podmínky vyžadované zákonem č. 87/1991 Sb. týkající se občanství a trvalého pobytu za nepřiměřené. Autoři oznámení jako oběti persekucí hledali azyl v jiných zemích a získali tam občanství. Vzhledem k tomu, že stát sám je zodpovědný za jejich odchod ze země, není slučitelné s čl. 26 Paktu, aby vyžadoval jejich definitivní návrat do země jako podmínku pro restituci jejich majetku nebo pro odškodnění. Aniž by zákonodárce sledoval diskriminační záměr, může zákon sám znamenat porušení čl. 26 Paktu.

Výbor v závěru svého názoru konstatoval, že odmítnutí restituovat majetek autorům oznámení nebo jim poskytnout náhradu porušuje čl. 26 Paktu. Dále konstatoval, že podle čl. 2 odst. 3 Paktu je stát povinen zajistit oznamovatelům nápravu, která může mít formu odškodnění, jestliže nemůže být jejich majetek restituován, přičemž oznamovatel Josef Procházka částečné restituce již dosáhl. Výbor vyzval Českou republiku, aby přezkoumala svoje zákonodárství a zaručila, že zákon nebude diskriminační ve svých ustanoveních nebo ve své aplikaci. Výbor vyjádřil přání být do 90 dnů informován o účinné nápravě poskytnuté autorům oznámení.

DNES: Případný další postup závisí plně na postoji politické reprezentace České republiky k restituční podmínce státního občanství. Ten je dlouhodobě negativní a byl Výboru již tlumočen.

- (iii) V názoru ze dne 25. července 1996 ve věci *Joseph Frank Adam proti České republice* (oznámení č. 586/1994) dospěl Výbor k obdobným konstatováním a závěrům jako v rozhodnutí ve věci pod bodem (ii). Čl. 26 Paktu byl tedy porušen.⁴

⁴ K názoru Výboru zaujal v této věci odchylné stanovisko jeho člen pan Nisuke Ando. Podle něj nezadatelný počet států, včetně těch se systémem tržní ekonomiky, omezuje nebo zakazuje na svých územích soukromé vlastnictví nemovitostí cizinci. Proto není nemožné, aby stát vyhradil vlastnictví nemovitostí nacházejících se na jeho území pouze svým státním příslušníkům nebo rodákům a přitom vyloučil jejich manžele nebo děti s odlišnou státní příslušností nebo národností z práva nabytí tyto nemovitosti dědictvím. Převod majetku prostřednictvím dědictví je upraven mezinárodním právem soukromým (odvisí od práva států) a v případě dědění soukromého majetku se nejedná o všeobecně uznávané absolutní právo. Konečně, navzdory tomu, že Pakt obsahuje zásadu nediskriminace a rovnosti před zákonem, nezakazuje „legitimní (zákonná) rozlišování“ založená na rozumných a objektivních kritériích. Pakt také nedefinuje hospodářská práva jako taková a ani je nechrání. Podle názoru pana Nisuke Ando by Výbor měl při posuzování diskriminačních otázek v hospodářské oblasti prokázat co největší obezřetnost: např. omezení nebo zákazy týkající se určitých hospodářských práv,

DNES: Stejně jako u bodu (ii).

- (iv) V názoru ze dne 3. listopadu 1998 ve věci *Gerhard Malik proti České republice* (oznámení č. 669/1995) Výbor vyslovil nepřijatelnost oznámení autora, jehož rodina ztratila československé občanství na základě dekretu č. 33/1945 Sb., jejíž majetek byl konfiskován na základě dekretu č. 108/1945 Sb. a která byla v roce 1946 vysídlena z Československa. Výbor konstatoval, že Benešův dekret č. 33/1945 Sb. se může stát předmětem přezkumu před Ústavním soudem. Zejména však vyslovil nepřijatelnost oznámení, pokud jde o čl. 14 (právo na soud) a čl. 26 Paktu, protože není na první pohled diskriminující fakt, že zákonodárství přijaté po pádu komunistického režimu za účelem odškodnění obětí nespravedlností spáchaných během trvání tohoto režimu neodškodňuje nespravedlnosti spáchané v období před nástupem tohoto režimu. Autor oznámení dostatečně nedoložil, v čem je takové zákonodárství diskriminující.
- (v) V názoru ze dne 3. listopadu 1998 ve věci *Ruediger Schlosser proti České republice* (oznámení č. 670/1995) dospěl Výbor k obdobným závěru jako v rozhodnutí ve věci Malik proti České republice [viz bod (iv)], když oznámení prohlásil za nepřijatelné.
- (vi) V názoru ze dne 2. srpna 1999 ve věci *Jarmila Mazurkiewiczová proti České republice* (oznámení č. 724/1996) vyslovil Výbor nepřijatelnost oznámení autorky *ratione materiae*, pokud jde o nesprávnou aplikaci dekretu č. 108/1945 Sb. (otec autorky byl po válce považován za kolaboranta, leč následně rehabilitován; když však před únorem 1948 žádal o navrácení svého majetku, na který byla mezitím vyhlášena národní správa, neuspěl), neboť Pakt nechrání vlastnické právo, a pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, neboť autorka nepoukazovala na diskriminaci podle čl. 26 Paktu před Ústavním soudem.
- (vii) V názoru ze dne 18. dubna 2000 ve věci *Ota Koutný proti České republice* (oznámení č. 807/1998) vyslovil Výbor nepřijatelnost oznámení *ratione temporis*, protože směřovalo proti rozhodnutí z roku 1951 (po válce byl zbaven občanství a byl mu konfiskován majetek podle dekretu č. 108/1945 Sb., v roce 1947 však byl zbaven obvinění zvláštním lidovým soudem a opětovně nabyt československé občanství; v roce 1951 však národní výbor potvrdil konfiskaci majetku podle dekretu č. 108/1945 Sb.), mimoto autor oznámení nevyčerpал vnitrostátní prostředky nápravy, když na výzvu Ústavního soudu k odstranění vad svého podání nereagoval.⁵
- (viii) V názoru ze dne 9. srpna 2001 ve věci *Miroslav Blažek, George A. Hartman a George Krizek proti České republice* (oznámení č. 857/1999) Výbor nezjistil žádné odlišnosti od případů Šimůnek proti České republice [viz bod (ii)] a Adam proti České republice [viz bod (iii)] a vyslovil porušení čl. 26 Paktu. Ve svých závěrech mimo obvyklé závěry [viz bod (ii)] vyslovil též přání, aby stát přeložil rozhodnutí Výboru do češtiny a zveřejnil ho.⁶

zejména práv dědických, spočívajících ve státním občanství, mohou být ospravedlnitelné a považovány za legitimní.

⁵ Pan Ota Koutný podal též několik stížností k Evropskému soudu pro lidská práva.

⁶ Rozsudek senátu druhé sekce Evropského soudu pro lidská práva ve věci stížnosti *Hartman proti České republice* ze dne 10. července 2003 se týká též mezitím zesnulého Jiřího (George A.) Hartmana. Námitka porušení zákazu diskriminace uzákoněním restituční podmínky státního občanství byla v souladu s již zmíněným rozhodnutím velkého senátu Soudu ze dne 10. července 2002 ve věci

DNES: Stejně jako u bodu (ii). Názor Výboru v českém překladu byl navíc zveřejněn na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

- (ix) V názoru ze dne 30. října 2001 ve věci *Karel Des Fours Walderode a Johanna Kammerlanderová proti České republice* (oznámení č. 747/1997) se Výbor zabýval řadou okolností tohoto známého restitučního případu. Poté, co autor oznámení dosáhl v roce 1993 restituce svého majetku podle zákona č. 243/1992 Sb., byla tato restituce zpochybněna, mj. dopisem předsedy vlády z 29. dubna 1993 místní organizaci ODS, občanskými iniciativami, postupem správních úřadů, ale i zákonem č. 30/1996 Sb., který v souladu s nálezem Ústavního soudu zrušil restituční podmínku trvalého pobytu, ale zavedl nově podmínku nepřetržitého státního občanství od konce války do 1. ledna 1990.

Výbor odmítl námitku nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, protože řízení o nich neprobíhalo v přiměřené lhůtě. Podle Výboru sice nedošlo dopisem předsedy vlády nebo zákonem č. 30/1996 Sb. k takovému zásahu do soudního řízení, který by byl zřejmě v rozporu s Paktem. Konstatoval však, že uvedený zákon diskvalifikoval autora oznámení vůči jiným osobám v podobné situaci ve vztahu k restitucím a že tato okolnost vyvolává problém svévole a tím i porušení práva na rovnost před zákonem, na rovnou ochranu zákona a na zákaz diskriminace podle čl. 26 Paktu. Zároveň Výbor připomněl, že podmínka státního občanství pro restituci je sama o sobě diskriminační, což v tomto případě umocňuje ještě retroaktivita zákona č. 30/1996 Sb.⁷

Kromě obvyklých závěrů [viz bod (ii)] Výbor konstatuje povinnost státu zabezpečit pozůstalé Johanně Kammerlanderové účinný prostředek nápravy, který by zajistil rychlou restituci majetku nebo náhradu za něj, jakož i adekvátní náhradu za to, že autor oznámení a vdova po něm byli zbaveni plodů svého majetku od roku 1995, kdy bylo odvoláno rozhodnutí o jeho restituci. Výbor rovněž žádá stát, aby publikoval toto jeho rozhodnutí.

DNES: Názor Výboru je publikován na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Restituční řízení nadále probíhá (prozatím negativně pro paní Johannu Kammerlanderovou), podmínku nepřetržitého trvání státního občanství však nelze na základě nálezu Ústavního soudu nadále uplatňovat. Kancelář vládního zmocněnce věc sleduje.

- (x) V názoru ze dne 31. října 2001 ve věci *Robert Brok a Dagmar Broková proti České republice* (oznámení č. 774/1997) Výbor navázal na předchozí rozhodnutí o diskriminaci v restitučním procesu v rozporu se čl. 26 Paktu, rozdíl v zacházení však spatřoval v tom, že zákon č. 87/1991 Sb. ve znění zákona č. 116/1994 Sb. na jedné straně umožňuje restituci majetku obětí rasového pronásledování za druhé světové války, které mohly využít dekretu č. 5/1945 Sb., na druhé straně však nikoli těch obětí nacistického pronásledování, kterým byl majetek znárodněn podle dekretu č. 100/1945 Sb., když ke znárodnění majetku rodičů autora oznámení v letech 1946 až 1947 došlo jen proto, že jejich

Gratzinger proti České republice prohlášena za nepřijatelnou, a to rozhodnutím Soudu ze dne 17. prosince 2002.

⁷ I Karel Des Fours Walderode se obrátil se stížností na Evropský soud pro lidská práva (č. 40057/98); ta se však netýkala problematiky řešené Výborem. V současné době se lze obávat, že přinejmenším dlouhotrvající hlavní restituční řízení se může stát předmětem nové stížnosti k Soudu, jak ostatně právní zástupce pozůstalé manželky Johannu Kammerlanderové v tisku avizoval.

majetek byl předtím konfiskován nacistickými úřady (a prodán soukromé společnosti, jejíž majetek byl po válce znárodněn).

Výbor kromě obvyklých závěrů [viz bod (ii)] konstatoval, že účinná náprava by měla spočívat v restituci majetku nebo v odškodnění a v adekvátním odškodnění za období, kdy byli autor oznámení a vdova po něm zbaveni jejich majetku od rozhodnutí soudu dne 20. listopadu 1995 až do restituce.⁸

DNES: Názor Výboru je publikován na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Dagmar Broková zažádala o odškodnění z Nadačního fondu obětem holocaustu. Fond žádosti vyhověl.

- (xi) V názoru ze dne 30. října 2001 ve věci *Eliška Fábryová proti České republice* (oznámení č. 765/1997) Výbor znovu konstatoval diskriminaci v restitučním procesu v rozporu se čl. 26 Paktu, která v tomto případě nevyplývala přímo ze samotného restitučního zákonodárství (zákon č. 243/1992 Sb. ve světle nálezů Ústavního soudu, kdy restituce arizovaného a posléze podle dekretu č. 12/1945 Sb. konfiskovaného majetku obětí nacistického pronásledování je možná), nýbrž ze zhazení restituce vadným postupem správních úřadů.

Výbor České republiky uložil, aby oznamovatelce umožnila podat novou žádost o vydání majetku nebo o náhradu za něj, jakož i revidovat zákonodárství a správní praxi za účelem zajištění rovnosti před zákonem.

DNES: Názor Výboru je publikován na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Eliška Fábryová zažádala o odškodnění z Nadačního fondu obětem holocaustu. Fond této žádosti vyhověl; oznamovatelka nicméně není s takovým řešením zcela spokojena. Zažádala také znovu o vydání sporných nemovitostí; věc v současné době řeší Okresní soud v Jihlavě k odvolání povinné osoby – obce. Kancelář vládního zmocněnce věc sleduje.

- (xii) V názoru ze dne 25. července 2002 ve věci *L. P. proti České republice* (oznámení č. 946/2000) Výbor hodnotil situaci vzniklou dlouhodobým nerealizováním styku pana L. P. s jeho nezletilým synem. Připustil, že styk mezi rodičem a dítětem může být v zájmu dítěte v krajním případě i zakázán, avšak v případě pana L. P. byl tento styk naopak určen soudním rozhodnutím, konkrétně předběžným opatřením z roku 1995. Tolerance státních orgánů v dané situaci, kdy se otec styku se synem domáhá prostředky civilního i trestního práva, představuje podle Výboru porušení čl. 17 ve spojení se čl. 2 Paktu (právo na pokojný soukromý a rodinný život a na účinnou právní ochranu před svévolnými zásahy do něj).⁹

Výbor České republiky uložil publikovat názor Výboru a zabezpečit urychlené prosazení styku mezi oznamovatelem a jeho nezletilým synem, jakož i zabránit podobným porušením Paktu v budoucnosti.

⁸ Rozhodnutí Výboru ve svém odlišném stanovisku kritizovala jeho členka paní Christine Chanet, když poukazovala na nedodržení zásady, že Výbor je kompetentní jen po vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy; Výbor tak popřel svoji vlastní subsidiaritu.

⁹ Podle odchylného stanoviska dvou členů Výboru k nepřipustným zásahům do práv L. P. ve smyslu článků 17 a 2 Paktu nedošlo. Výbor by měl naopak dát průchod tomu, co si přeje nezletilý Lukáš, vzhledem k tomu, že nejdůležitější je zájem dítěte. Jakkoli je Česká republika povinna učinit rychlá opatření k výkonu soudních rozhodnutí, v tomto konkrétním případě je třeba připustit, že soudní prostředek nápravy není všemohoucí a že existují určité hranice, za něž by se jít nemělo. Proto je obtížné očekávat, že stát mohl v tomto případě udělat více, než udělal.

DNES: Názor Výboru je publikován na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Opatrovnické řízení nadále probíhá (Okresní soud v Ústí nad Labem), bohužel nikoli uspokojivou rychlostí. Příklad je šířeji analyzován ve druhé části zprávy.

- (xiii) V názoru ze dne 25. října 2002 ve věci *Alžběta Pezoldová proti České republice* (oznámení č. 757/1997) Výbor hodnotil spravedlivost restitučního řízení, ve kterém se oznamovatelka domáhala vydání souboru nemovitostí obecně označovaného jako „Štekl“. Výbor vzal za prokázané její tvrzení, že do roku 2001 jí a řadě pozemkových úřadů Ministerstvo zemědělství a různé státní archivy systematicky bránily v přístupu ke složkám týkajícím se konfiskačních řízení vedených v minulosti proti jejímu právnímu předchůdci Adolfu Schwarzenbergovi. Konstatoval, že Česká republika porušila čl. 26 ve spojení s čl. 2 Paktu, neboť oznamovatelce byl opakovaným diskriminačním způsobem odňat přístup k dokumentům, které byly způsobilé prokázat oprávněnost jejích restitučních nároků.

Podle názoru Výboru národní orgány též dostatečným způsobem nezkoumaly otázku, kdy došlo k revokaci konfiskace předmětného majetku podle dekretů č. 12 a č. 108/1945 Sb., navzdory tomu, že její zodpovězení mohlo mít na jejich konečné rozhodnutí zásadní vliv.

Výbor České republiky uložil, aby oznamovatelce umožnila podat novou žádost o vydání majetku nebo o náhradu za něj, revidovala zákonodárství a správní praxi za účelem zajištění rovnosti před zákonem a před ochranou zákona a publikovala názor Výboru.¹⁰

DNES: Názor Výboru byl publikován na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Některá restituční řízení vedená paní Alžbětou Pezoldovou nadále probíhají. Příklad je analyzován ve druhé části zprávy.

1.3.2. Oznámení, která Výbor posuzuje

- (xiv) Věc *Rudolf Czernin proti České republice* (oznámení č. 823/1998) se týká žádosti oznamovatele o vydání osvědčení o státním občanství České republiky jeho právního předchůdce Eugena Czernina podle dekretu č. 33/1945 Sb., přičemž v pozadí se nachází jednak otázka, zda lze nyní automaticky pokračovat ve státoobčanském řízení zahájeném podle uvedeného dekretu, jednak možnost oznamovatele domoci se restituce majetku po válce konfiskovaného jeho předkům. Řízení ve věci na vnitrostátní úrovni patrně stále probíhá, oznamovatel v úmyslu podat ústavní stížnost požádal Výbor o přerušení projednávání jeho oznámení.

DNES: Věc je patrně pozastavena k návrhu oznamovatele. Další osud případu je nejasný.

- (xv) Ve věci *Bohumír Mařík proti České republice* (oznámení č. 645/2000) se jedná o klasickou restituční kauzu na podmínku státního občanství; oznamovatel sice české státní občanství v roce 1993 získal, vzhledem k tomu, že však předmět-

¹⁰ Paní Alžběta Pezoldová se v minulosti obrátila na Evropskou komisi pro lidská práva (stížnost č. 28390/95); stížnost byla prohlášena za nepřijatelnou (rozhodnutí ze dne 11. dubna 1996).

nou restituční podmínku nesplňoval v době, kdy mohl prvně žádat o restituci, nemohl uplatnit restituční nárok ani poté, co Ústavní soud zrušil podmínku trvalého pobytu.

DNES: Jedná se o klasickou kauzu na podmínku státního občanství, takže v zásadě jako u bodu (ii). Ve věci bylo podáno stanovisko vlády k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení.

- (xvi) *Věc Jiří Krča proti České republice* (oznámení č. 957/2000) se týká jednak uvalení vazby na oznamovatele po uplynutí stanoveného časového limitu a konsekvencí z toho vyplývajících pro další zákonnost vazby, jednak údajně nespravedlivého charakteru rozhodnutí odvolacího soudu o tom, že věc vrací soudu prvního stupně rozhodujícímu v senátu, který bude jinak obsazen.

DNES: Ukázalo se, že oznamovatel podal obdobnou, i když šířeji koncipovanou, stížnost také k Evropskému soudu pro lidská práva a tuto skutečnost ve svém oznámení k Výboru výslovně popřel. Stížnost k Soudu byla prohlášena v plném rozsahu za nepřijatelnou dne 18. března 2003. Zdá se však také, že je oznamovatel toho času neznámé adresy, což Výboru znemožňuje s ním komunikovat. Další osud případu je nejasný; lze očekávat, že Výbor řízení ukončí.

- (xvii) *Ve věci George Mráz proti České republice* (oznámení č. 1000/2001), která byla vyčleněna z kauzy uvedené pod bodem (viii), se jedná o klasickou restituční kauzu na podmínku státního občanství; oznamovatel však nevyužil vůbec žádných vnitrostátních prostředků nápravy s argumentem, že by byly zjevně neúčinné. Jako americký občan není na rozdíl od své sestry oprávněnou osobou ve smyslu zákona o mimosoudních rehabilitacích.¹¹

DNES: Jedná se o klasickou kauzu na podmínku státního občanství, takže v zásadě jako u bodů (ii) a (xv).

- (xviii) *Věc Zdeněk Kříž proti České republice* (oznámení č. 1054/2002) je obdobou případu (xv), a to skrze trvale uplatňovanou restituční podmínku státního občanství. Oznamovatel nabyt v roce 1995 české občanství, restituční nároky však vznášel až v roce 1997.

DNES: Jedná se o klasickou kauzu na podmínku státního občanství, takže v zásadě jako u bodů (ii) a (xv).

- (xix) *Ve věci Stanislav Šmídek proti České republice* (oznámení č. 1062/2002) oznamovatel namítá porušení svého práva vstoupit za rovných podmínek s ostatními do veřejných služeb své země a porušení zákazu diskriminace podle čl. 25 písm. c) ve spojení se čl. 26 Paktu. Krajský soud a Krajské státní zastupitelství v Plzni odmítly jeho žádost o přijetí do pracovního poměru na základě nedostatečných výsledků psychologického vyšetření, přičemž podle oznamovatele podmínka psychické způsobilosti není právními předpisy stanovena jako podmínka pro výkon těchto funkcí. Dále oznamovatel namítá, že ostatní uchazeči o uvedená místa, kteří v minulosti – stejně jako on – pracovali na prokuratuře, psychologickému vyšetření podrobeni nebyli. Postup národních orgánů, které zamítly všechny jeho žaloby, pak označuje za porušení svého práva na účinnou právní ochranu podle čl. 2 odst. 3 písm. b) Paktu.

¹¹ Nelze vyloučit, že předmětné nemovitosti restituovala oznamovatelova sestra.

DNES: K tomuto oznámení bylo podáno doplňující stanovisko vlády k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení.

2. „Velké“ české kauzy před Výborem

Mezi takové nesporně patří případy *Des Fours Walderode (a Kammerlanderová) proti České republice*, *Pezoldová proti České republice* a *L. P. proti České republice*. Budiž jim věnována pozornost v této části zprávy, aby byla vláda o problematice jimi nastolené informována podrobněji. První dva případy jsou známé „šlechtické“ restituční kauzy týkající se dílčích položek z majetku rodu Des Fours Walderode a hlubocké (krumlovské) větve rodu Schwarzenbergů. Třetí z nich nastoluje otázku efektivnosti postupu českých orgánů při zajišťování styku nezletilého dítěte s rodičem, jenž dítě nemá ve své péči.

2.1. VĚC KAREL DES FOURS WALDERODE (A JOHANNA KAMMERLANDEROVÁ) PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Dne 30. října 2001 přijal Výbor názor ve věci oznámení pana Karla Des Fours Walderode. Výbor shledal, že Česká republika porušila právo předkladatele zakotvené v čl. 26 Paktu (zákaz diskriminace).

K. Des Fours Walderode vedl v České republice několik restitučních řízení. V současné době stále nejsou skončena řízení ve věci bývalého velkostatku Hrubý Rohozec. Tato řízení probíhají před pozemkovými úřady v Semilech, Jablonci nad Nisou a Liberci a v řízení pokračuje pozůstalá manželka paní Johanna Kammerlanderová. Názor Výboru ze dne 30. října 2001 se týká řízení před Pozemkovým úřadem Semily.

2.1.1. Průběh restitučního řízení

Dne 10. března 1993 schválil Pozemkový úřad v Semilech dohodu o vydání nemovitostí (cca 90 ha lesních pozemků) uzavřenou dne 24. listopadu 1992 mezi oprávněnou osobou a státním podnikem Lesy České republiky. Rozhodnutí nabylo právní moci a byl proveden vklad do katastru nemovitostí. Rozhodnutí pozemkového úřadu však bylo následně přezkoumáno mimo odvolací řízení ministrem zemědělství, který pozemkovému úřadu vytkl, že se nedostatečně zabýval prokázáním splnění podmínky trvalého žití stanovené v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb. Rozhodnutí pozemkového úřadu o schválení dohody proto dne 23. listopadu 1995 zrušil. Žaloba proti rozhodnutí ministra zemědělství byla dne 25. srpna 1997 Vrchním soudem v Praze zamítnuta.

Dne 13. prosince 1995 zrušil Ústavní soud s účinností od 9. února 1996 podmínku trvalého žití. Dne 9. února 1995 zároveň nabyl účinnosti zákon č. 30/1996 Sb., kterým byl do § 2 zákona č. 243/1992 Sb. doplněn odstavec třetí, podle něhož oprávněná osoba mohla uplatnit nárok na vydání nemovitosti, jestliže k 31. lednu 1996 byla občanem České republiky, kterým se stala podle zákona č. 245/1948 Sb., zákona č. 194/1949 Sb. nebo zákona č. 34/1953 Sb., pokud se tak nestalo již ústavním dekretem prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., a která do 1. ledna 1990 takto nabyté občanství nepozbyla.

Dne 8. března 1996 rozhodl Pozemkový úřad v Semilech o neschválení dohody o vydání nemovitostí ze dne 24. listopadu 1992. V odůvodnění svého rozhodnutí správní orgán uvedl, že K. Des Fours Walderode nenabyl po válce československé státní občanství podle právních předpisů vyjmenovaných v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., nýbrž až dne 25. srpna 1992, a to na základě zákona č. 39/1969 Sb. Městský soud v Praze toto rozhodnutí potvrdil a vrátil věc pozemkovému úřadu k rozhodnutí o vlastnictví sporných nemovitostí. V odůvodnění se nicméně odchýlil od názoru pozemkového úřadu, neboť podle jeho mínění K. Des Fours Walderode bylo vydáno dne 16. prosince 1947 osvědčení Ministerstva vnitra o zachování československého státního občanství podle ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. Ten se tohoto občanství nicméně na vlastní žádost vzdal dne 30. listopadu 1948. Vzhledem k tomu, že občanství mu bylo znovu uděleno až 25. srpna 1992, nesplnil podmínku nepřetržitého trvání státního občanství stanovenou nově v § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb. Ústavní stížnost proti rozhodnutí Městského soudu v Praze byla odmítnuta jako nepřípustná, neboť dosud nebylo rozhodnuto o vlastnictví sporných nemovitostí (usnesení sp. zn. IV. ÚS 334/98 ze dne 3. února 2000).

Dne 4. září 1998 rozhodl Pozemkový úřad v Semilech, že K. Des Fours Walderode není vlastníkem sporných nemovitostí, a to nejen těch, kterých se týkala původní dohoda ze dne 24. listopadu 1992, ale všech nemovitostí nacházejících se v okrese Semily, jejichž vrácení se stěžovatel domáhal (včetně zámku Hrubý Rohozec). V odůvodnění se ztotožnil s názorem, který vyjádřil Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 25. března 1998. Rozhodnutí pozemkového úřadu bylo následně potvrzeno Městským soudem v Praze dne 28. ledna 2000. Ústavní soud na základě ústavní stížnosti zrušil jak toto rozhodnutí Městského soudu v Praze, tak jemu předcházející rozhodnutí Pozemkového úřadu v Semilech (nález sp. zn. IV. ÚS 143/01 ze dne 14. března 2002). V odůvodnění uvedl, že § 2 odst. 3 zákona č. 243/1992 Sb., který vyžaduje splnění podmínky nepřetržitého trvání státního občanství, nelze na stěžovatele aplikovat. Tuto podmínku nelze dovodit ani z ustanovení § 2 odst. 1 zákona.

2.1.2. Názor Výboru a následný vývoj

Mezitím se však věcí zabýval Výbor. Dne 30. října 2001 vydal názor, podle kterého Česká republika porušila zákaz diskriminace stanovený v čl. 26 Paktu. Výbor plně v souladu se svými předchozími názory ve věcech proti České republice shledal, že podmínka státního občanství uvedená v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. je diskriminační. Porušení práva bylo navíc umocněno i retroaktivním uplatněním podmínky nepřetržitého trvání státního občanství. Výbor zároveň uvedl, že stát má poskyt-

nout J. Kammerlanderové, vdově po K. Des Fours Walderode, účinnou nápravu. Takovou nápravou by mělo být zejména vrácení sporných nemovitostí, nebo poskytnutí náhrady za nevydaný majetek, a to včetně náhrady ušlého zisku.

Dne 19. března 2003 rozhodl Pozemkový úřad v Semilech, že J. Kammerlanderová není vlastníkem sporných nemovitostí. V odůvodnění správní orgán uvedl, že nárok byl uplatněn v době, kdy K. Des Fours Walderode nebyl československým státním občanem a kdy zákon č. 243/1992 Sb. ještě neexistoval. Dále uvedl, že dotyčný nesplnil podmínku neprovinění se proti československému státu (především členství v SdP Praha a okolí). Správní orgán také vyjádřil pochybnosti o pravosti dokladů o zachování státního občanství vydaných po válce.

Dne 14. dubna 2003 podala J. Kammerlanderová návrh na přezkoumání tohoto rozhodnutí ke Krajskému soudu v Hradci Králové, který však tento návrh pro nepříslušnost dne 20. dubna 2003 odmítl a odkázal navrhovatelku s jejím nárokem na Okresní soud v Semilech. Navrhovatelka podala proti tomuto rozhodnutí kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud zamítl, a současně uplatnila svůj nárok u Okresního soudu v Semilech, který nyní ve věci jedná.

Z uvedeného vyplývá, že žádné správní orgány názor Výboru nebraly v úvahu.

2.1.3. Implementace názoru Výboru

Ministerstvo zemědělství bylo vyzváno, aby zvážilo, zda by Lesy České republiky, státní podnik v gesci tohoto ministerstva, nemohl J. Kammerlanderové vydat oněch cca 90 ha pozemků, které byly jejímu manželovi v první polovině 90. let vydány a následně odebrány rozhodnutím ministra zemědělství vydaným mimo odvolací řízení. Týkalo-li by se opatření pouze těchto majetkových položek (které představují téměř „jehlu v kupce sena“ majetkových nároků vznášených K. Des Fours Walderode), nemohlo by mít povahu precedentu pro zbývající objem majetku (včetně zámku Hrubý Rohozec) za předpokladu jeho odůvodnění nebezpečím protiprávního postupu, který patrně představuje zrušení pravomocně konstituovaného vlastnictví z pouhé iniciativy orgánů státu.¹²

Ministerstvo zemědělství však tuto cestu odmítlo a žádný jiný způsob implementace názoru Výboru v dané věci nenavrhlo s odkazem na probíhající soudní řízení.

Postoj Ministerstva zemědělství tak spíše než o vůli implementovat názor Výboru svědčí o snaze polemizovat s názorem Výboru, přestože pro to již není prostor. Toto konstatování lze ostatně vztáhnout i na následující případ, u něhož se však snaha ministerstva vyvinut se z nařčení ze zatajování informací jeví jako více pochopitelná.

2.2. VĚC ALŽBĚTA PEZOLDOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Dne 25. října 2002 Výbor přijal názor ve výše uvedené věci, ve kterém vyslovil porušení čl. 26 ve spojení s čl. 2 Paktu. Výbor v odůvodnění svého názoru konstatoval,

¹² Srv. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. října 1999 ve věci *Brumărescu proti Rumunsku* [velký senát], č. 28342/95 a rozsudek ze dne 19. června 2001 ve věci *Zwierzyński proti Polsku* [první sekce], č. 34049/96.

že paní Alžběta Pezoldová se stala obětí opakované diskriminace, neboť jí byl zne-možněn přístup k relevantním dokumentům, jež byly údajně způsobily prokázat oprávněnost jejího restitučního nároku.

V závěru svého názoru Výbor rovněž uvedl, že v souladu s čl. 2 odst. 3 písm. a) Pak-tu má Česká republika povinnost poskytnout oznamovatelce účinný právní prostře-dek nápravy, včetně možnosti podat nový návrh na zahájení restitučního řízení, po-případě žádost o náhradu vzniklé újmy.

2.2.1. Historické pozadí případu

A. Pezoldová je dcerou Jindřicha Schwarzenberga, adoptivního syna a univerzálního dědice Adolfa Schwarzenberga. Rodinný majetek v Rakousku, Německu a tehdejším Československu byl zkonfiskován nacisty v roce 1940, protože Adolf Schwarzenberg aktivně vystupoval jako oponent jejich politiky. V odůvodněném strachu z pronásle-dování opustil území Československa v září 1939. Jindřich Schwarzenberg byl v roce 1943 zadržen německými orgány a následně uvězněn v koncentračním táboře, od-kud byl v roce 1944 převeden na nucené práce v Linzi. Poté odešel do exilu ve Spo-jených státech amerických.

Po skončení druhé světové války byla na majetek hlubocké větve rodu Schwarzen-bergů¹³ uvalena národní správa. V říjnu 1945 měl být tento majetek zkonfiskován na základě dekretů prezidenta republiky č. 12 a 108/1945 Sb.; proti opatření bylo podá-no odvolání, o němž však nebylo nikdy rozhodnuto. Dne 12. února 1948 byla konfis-kace formálně zrušena novým výměrem s konstatováním, že veškerý majetek Adolfa Schwarzenberga přechází na zemi Českou podle zákona č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou (v běžné řeči obyčejně označován jako tzv. *Lex Schwarzenberg*). V tomto výměru se rovněž uvá-dělo, že lze proti němu do patnácti dnů od doručení podat odvolání; odvolání podáno nebylo.

V návaznosti na přijetí restitučních zákonů A. Pezoldová uplatnila své restituční ná-roky, a to jak k nemovitosti zvané „Štekl“, řízení o níž bylo primárním předmětem přezkumné činnosti Výboru, tak k celé řadě jiných nemovitostí.¹⁴ Všechna rozhodnutí národních orgánů včetně Ústavního soudu obsahují v podstatě shodné argumenty.

2.2.2. Řízení o restitučních nárocích A. Pezoldové před národními soudy

Národní soudy se danou věcí zabývaly z hlediska naplnění restitučních podmínek stanovených v zákonech č. 229/1991 Sb., o půdě, a č. 243/1992 Sb. Ani jeden

¹³ Knížecí rod Schwarzenbergů se v XIX. století rozdělil na dvě větve, tzv. krumlovskou primogenituru, která vlastnila i zámek v Hluboké nad Vltavou, a tzv. orlickou sekundogenituru.

¹⁴ Pokud jde o samotnou kauzu „Štekl“, restituční nárok stěžovatelky byl zamítnut rozhodnutím Okres-ního úřadu – okresního pozemkového úřadu v Českých Budějovicích, ze dne 14. února 1994; toto rozhodnutí bylo k odvolání oznamovatelky potvrzeno Městským soudem v Praze rozsudkem ze dne 27. června 1994; ústavní stížnost oznamovatelky byla Ústavním soudem odmítnuta usnesením sp. zn. IV. ÚS 129/94 ze dne 9. března 1995. Do současné doby podala oznamovatelka k Ústavnímu soudu asi 44 ústavních stížností.

z uvedených předpisů však podle jejich závěrů vydání nárokovaných nemovitostí neumožňoval.

V případě zákona č. 229/1991 Sb. bylo především stanoveno „rozhodné období“ počínající dnem 25. února 1948 a přesně vymezeny způsoby přechodu nemovitostí na stát, u nichž se restituce umožňuje. Vycházejíce z doslovného znění ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 143/1947 Sb.¹⁵ považovaly národní soudy za nesporné, že v dané věci přešel předmětný majetek do vlastnictví státu podle tohoto zákona. Jeli-kož citovaný zákon nabyl účinnosti dne 13. srpna 1947, došlo k odnětí předmětného majetku původnímu vlastníku před „rozhodným obdobím“. Současně národní soudy odmítly námitku, že vlastnictví k předmětnému majetku přešlo na stát až zápisem do pozemkové knihy (tzv. intabulací), ke kterému došlo až po 25. únoru 1948, konkrétně dne 15. července 1948.

Použití zákona č. 243/1992 Sb. bylo podle národních soudů vyloučeno proto, že tento zákon, ačkoli se vztahuje i na situace, kdy k pozbytí majetku došlo před 25. únorem 1948, se týká pouze toho majetku, který jeho majitel pozbyl podle dekretů č. 12 nebo č. 108/1945 Sb. V daném případě však právním důvodem odnětí předmětného majetku byl zákon č. 143/1947 Sb. Mimoto, i kdyby soudy dospěly k závěru, že předmětný majetek přešel na stát na základě prezidentského dekretu, jeho vydání nebylo možné proto, že oznamovatelka uplatnila svůj restituční nárok podle zákona č. 243/1992 Sb. po zákonné lhůtě.¹⁶

Podle soudů nebyly zcela zjevně naplněny podmínky obou těchto restitučních zákonů, a proto se jevílo nadbytečným zkoumat další náležitosti pro existenci restitučního nároku.

2.2.3. Názor Výboru OSN pro lidská práva a problematika jeho implementace

Podle názoru Výboru se A. Pezoldová stala obětí opakované diskriminace, neboť jí byl znemožněn přístup k relevantním dokumentům, jež by byly způsobily prokázat oprávněnost jejího restitučního nároku. Z daných dokumentů údajně mělo vyplynout, že předmětný majetek byl zkonfiskován na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a nikoli na základě zákona č. 143/1947 Sb.

Při absenci adekvátního vysvětlení ze strany České republiky vzal Výbor za prokázané tvrzení A. Pezoldové, že Ministerstvo zemědělství a různé státní archivy do roku 2001 jí a řadě pozemkových úřadů systematicky bránily v přístupu ke složkám týkajícím se konfiskačního řízení vedeného v minulosti proti Adolfu Schwarzenbergovi. V názoru Výboru je výslovně uvedeno, že v roce 2001 tehdejší ředitel právního oddělení Ministerstva zemědělství znemožnil právnímu zástupci A. Pezoldové nahlédnutí do složky týkající se této kauzy. Obdobně se zde uvádí, že dne 5. října 1993 vedoucí Státního oblastního archivu v Třeboni, pobočka Český Kru-

¹⁵ Vlastnictví majetku rodu Schwarzenbergů, větve tzv. primogenitury na Hluboké nad Vltavou, pokud se tento nachází v Československé republice, přechází ze zákona na zemi Českou.

¹⁶ Tato lhůta skončila dne 31. prosince 1992. A. Pezoldové bylo až dne 29. ledna 1993 uděleno státní občanství a až toho dne také souhrnně uplatnila své nároky na veškerý majetek hlubocké větve rodu Schwarzenbergů. A. Pezoldové z téhož důvodu nesvědčilo ani dobrodiní zákona č. 30/1996 Sb. ve spojení se zákonem č. 243/1992 Sb. Naopak uplatnit restituční nároky podle zákona č. 229/1991 Sb. bylo možno až do 31. ledna 1993; z hlediska zákona o půdě tedy lhůtu dodržela.

mlov, odepřela A. Pezoldové využití archivu v přítomnosti svého asistenta se slovy „všichni čeští občané jsou oprávněni využívat tento archiv, ale vy k tomu oprávněni nejste.“

S odůvodněním, že mu nepřísluší vyjadřovat se k otázkám aplikace vnitrostátního práva, se Výbor vyhnul detailnímu posouzení souladu hmotněprávních závěrů národních soudů s Paktem. V této souvislosti se omezil na konstatování, že národní orgány se dostatečně nevypořádaly s klíčovou otázkou pro posouzení oprávněnosti restitučního nároku A. Pezoldové, totiž kdy došlo k revokaci konfiskace předmětného majetku podle prezidentských dekretů.

2.2.3.1. Podloženost údajného odepření přístupu k archivním dokumentům

V první řadě je dovoleno se domnívat, že oznamovatelčino tvrzení o odepření přístupu k důležitým dokumentům se nezakládá na pravdě. To nicméně nemůže zpochybnit závěry Výboru o povinnostech České republiky z hlediska Paktu.

Pokud jde o údajné odmítnutí přístupu k relevantním dokumentům ze strany Ministerstva zemědělství, bylo zjištěno, že jeho legislativní a právní odbor vyřizoval v roce 2000 a 2001 několik podání právního zástupce oznamovatelky. Jejich obsahem však byly pouze žádosti, aby Ministerstvo zemědělství dokončilo řízení podle dekretu č. 12/1945 Sb. Tyto žádosti byly z důvodu nedostatku zákonných kompetencí ministerstva odmítnuty. Do náplně činnosti výše uvedeného odboru nepatřilo a nepatří zajišťování archivní agendy; tato agenda náleží do působnosti archivního oddělení ministerstva. Ve světle těchto skutečností se potom jeví jako pochybné tvrzení oznamovatelky, že právě on znemožnil jejímu právnímu zástupci nahlédnout do archiválií týkajících se této kauzy.

Archivní oddělení Ministerstva zemědělství poskytlo v roce 2001 právnímu zástupci oznamovatelky celkem 114 kopií dokladů, jež si vyžádal. O odmítnutí spolupráce ze strany Ministerstva zemědělství tedy nemůže být řeč.

Pokud jde o pobočku Státního oblastního archivu v Třeboni, provedeným šetřením bylo zjištěno, že její vedení nebylo nikdy oznamovatelkou požádáno o předložení či umožnění studia konkrétních archiválií. Tuto práci pro ni vykonával manželský pár, který k této činnosti zplnomocnila. V letech 1994 až 2002 tito manželé uskutečnili celkem 35 badatelských návštěv, přičemž jim nebyl žádný materiál odepřen.

Konečně, nad rámec posuzovaného případu bylo zjištěno i to, že uvedený manželský pár vykonal několik desítek badatelských návštěv v řadě dalších archivů České republiky. Rovněž zde mu byly poskytnuty veškeré vyžádané archiválie.

Vzhledem ke shora uvedenému lze pouze s politováním konstatovat, že Výbor založil svůj názor na nepravdivém argumentu uplatněném oznamovatelkou, jemuž při přípravě původního stanoviska k meritu oznámení nebyla bohužel věnována dostatečná pozornost.¹⁷

¹⁷ Původní stanovisko k meritu posuzované věci připravovalo Ministerstvo zahraničních věcí, do jehož působnosti tehdy náležela agenda zastupování České republiky před Výborem OSN pro lidská práva. Otázka přístupu k dokumentům byla ovšem ve světle celého případu objektivně považována za podružnou a jen velmi obtížně se dalo předpokládat, že Výbor založí svůj názor na věc právě na tomto argumentu, *nota bene* nepodloženém.

2.2.3.2. Problematika implementace názoru Výboru

Skutečností je, že Výbor konstatoval porušení čl. 26 ve spojení s čl. 2 Paktu a uvedl, že Česká republika má povinnost poskytnout oznamovatelce účinný právní prostředek nápravy, včetně možnosti podat nový návrh na zahájení restitučního řízení, popřípadě žádost o náhradu vzniklé újmy.

Účinný prostředek nápravy může v první řadě spočívat v tom, že oznamovatelce bude na její žádost poskytnut volný přístup ke všem dokumentům, které jsou pro posouzení jejích restitučních nároků nezbytné, samozřejmě za současného respektování relevantních právních předpisů regulujících například otázky utajovaných skutečností, práva třetích osob a podobně. To se týká zejména, ovšem nikoli výlučně, umožnění přístupu k dotýčným materiálům nacházejícím se ve správě Ministerstva zemědělství a Státního oblastního archivu v Třeboni, neboť postup obou institucí byl výslovně kritizován Výborem.

Oznamovatelce nebude v zásadě nic bránit v tom, aby nově získané podklady a informace uplatnila v těch řízeních, jež dosud eventuelně probíhají.

Pokud jde však o výrok Výboru, že Česká republika je povinna poskytnout oznamovatelce novou možnost uplatnění restitučního nároku, tento požadavek v případě, že konkrétní řízení již bylo pravomocně skončeno, koliduje se zákonným principem *rei iudicatae*. Tak je tomu nejen v případě řízení o vydání nemovitosti „Štekl“, které bylo primárním předmětem oznámení před Výborem, ale i v drtivé většině ostatních případů. K prolomení zmíněné procesní překážky může dojít pouze na základě zákonem stanovených podmínek.

Tuto možnost v podstatě předpokládá institut obnovy správního řízení.¹⁸ V zájmu zachování právní jistoty je uplatnění tohoto mimořádného opravného prostředku vázáno na splnění subjektivní a objektivní lhůty: návrh na obnovu řízení se podává ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se účastník řízení dozvěděl o důvodech obnovy, nejdéle však do tří let od právní moci rozhodnutí. Ve stejné lhůtě může správní orgán obnovu řízení nařídit; zmeškání lhůty nelze prominout.

V daném případě, tj. v kauze Štekl, však příslušné rozhodnutí nabylo právní moci dne 27. června 1994, kdy Městský soud v Praze potvrdil zamítavé rozhodnutí Okresního úřadu, okresního pozemkového úřadu v Českých Budějovicích. Pokud jde o zbývající restituční kauzy oznamovatelky, podle dostupných údajů byla tato řízení pravomocně skončena vesměs v letech 1996 až 1997, takže i v těchto případech je dodržení zmíněné tříleté lhůty vyloučeno. Pouze ve dvou řízeních bylo pravomocně rozhodnuto v roce 2001.

Ačkoli lze odůvodněně pochybovat o možnosti nálezu nějakých nových dokumentů, jež by mohly zvrátit argumenty národních soudů týkající se oprávněnosti jejího restitučního nároku, faktem zůstává, že Česká republika neumí naplnit požadavky Výboru směřující v podstatě k dodržení práva na spravedlivý (restituční) proces.

¹⁸ Podle § 62 odst. 1 správního řádu řízení před správním orgánem ukončené rozhodnutím, které je v právní moci, se na návrh účastníka řízení obnoví, jestliže vyšly najevo nové skutečnosti nebo důkazy, které mohly mít podstatný vliv na rozhodnutí a nemohly být v řízení uplatněny bez zavinění účastníka řízení.

2.2.4. K věcným argumentům A. Pezoldové před Výborem

V samotném řízení před Výborem oznamovatelka vznesla na podporu své právní pozice celou řadu poměrně závažných argumentů. Nutno však konstatovat, že Výbor se s nimi v podstatě žádným způsobem nevypořádal; teoreticky by se však jimi mohl v nějakém dalším řízení o jiném oznámení A. Pezoldové zabývat.

A. Pezoldová v první řadě poukazovala na nejasný okamžik přechodu (převodu) předmětného majetku na stát a kritizovala, že národní orgány postupovaly na základě premisy, že jediným aplikovatelným předpisem pro posouzení jejich restitučních nároků byl zákon č. 143/1947 Sb. Soudy se však s touto otázkou musely každopádně vyrovnat, ať už to bylo v řízení týkajícím se nemovitosti „Štekl“ nebo v jiném řízení, a dospěly v podstatě k závěru, že ke konfiskaci majetku Adolfa Schwarzenberga podle prezidentských dekretů nemohlo dojít. Jediným důvodem konstituování vlastnictví státu k předmětnému majetku tedy byl zákon č. 143/1947 Sb.

A. Pezoldová dále tvrdila, že se stala obětí neoprávněné diskriminace spočívající v tom, že zatímco zákon č. 229/1991 Sb. umožnil restituci majetku zabaveného podle zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy [viz § 6 odst. 1 písm. b) zákona o půdě], neumožnil již restituci majetku zabaveného jejím právnímu předchůdci podle zákona č. 143/1947 Sb., a to navzdory faktu, že mezi oběma znárodňovacími předpisy nebyly podstatné rozdíly, ba naopak, zásadní odlišnost spočívala pouze v tom, že zatímco vlastníkům zemědělské půdy vyvlastněné podle zákona č. 142/1947 Sb. byla vyplacena finanční kompenzace, Adolfu Schwarzenbergovi žádná kompenzace vyplacena nebyla, ani ve formě zaopatřovacího důchodu, který přitom zákon č. 143/1947 Sb. výslovně předvídal.¹⁹

Závažnost těchto argumentů přinejmenším nelze podceňovat. Česká republika může čelit požadavku, aby vysvětlila, proč zákonodárce v restitučním zákoně o půdě rozlišuje mezi zákony č. 142 a 143/1947 Sb., přestože patrně neobstojí další dílčí námitka Alžběty Pezoldové, že došlo k neodůvodněné diskriminaci i ustanovením § 32 odst. 2 zákona o půdě, podle něhož se za okamžik přechodu na stát nebo jinou právnickou osobu postupem podle zákona č. 142/1947 Sb. považuje den faktického převzetí nemovitostí. A k tomu zpravidla docházelo až po 25. únoru 1948 (přestože samotná účinnost tohoto zákona se stejně jako účinnost zákona č. 143/1947 datuje před rozhodné období).

Konečně, Alžběta Pezoldová poukazuje na diskriminační charakter zákona č. 143/1947 Sb., který měl být vztažen na příslušníky jediné rodiny navzdory faktu, že na její majetek mohl být jednoduše aplikován zákon č. 142/1947 Sb. Jediné zdůvodnění takového postupu spatřuje v nechuti vyplatit Adolfu Schwarzenbergovi náležitou kompenzaci. V tomto ohledu lze vyjádřit podezření, že zmíněným speciálním zákonem byla na Adolfu Schwarzenbergovi, odpůrci nacistického režimu, spáchána další křivda i po druhé světové válce, tentokrát nastupujícím komunistickým režimem. Na tomto závěru nic nemění ani fakt, že tato křivda se – formálně vzato – stala před nástupem tohoto režimu k moci.

¹⁹ Podle ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 143/1947 Sb. měla vláda určit výši zaopatřovacího důchodu, který měla povinnost poskytnout země Česká uvedeným příslušníkům hlubocké větve rodu Schwarzenbergů.

Události, k nimž došlo v roce 1947, tedy dlouho před podpisem Paktu (1966), se však vymykají příslušnosti Výboru *ratione temporis*. To ostatně Výbor sám uznal, když hodnotil přijatelnost oznámení paní Alžběty Pezoldové.

2.2.5. Závěr

Přestože se tvrzení Alžběty Pezoldové o tom, že jejímu právnímu zástupci byl odepřen přístup k požadovaným archivním dokumentům, jež byly způsobilé prokázat její restituční nárok (tedy tvrzení, na němž Výbor OSN pro lidská práva založil svůj názor), jeví jako pochybné jak ohledně samotného odepření přístupu k archiváliím, tak ohledně toho, že se národní orgány s některými argumenty nevypořádaly, nic to nemění na samotném názoru Výboru ani na skutečnosti, že vytčené formální pochybení národních orgánů prakticky nelze napravit.

Eventuální korekce bezpráví, spáchaného po druhé světové válce a nezmírněného restitučními zákony z 90. let XX. století, závisí dnes výlučně na politickém rozhodnutí vlády (možnost odškodnění *ex gratia*) nebo Parlamentu (změna restitučních zákonů).

2.3. VĚC L. P. PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Ve svém názoru se Výbor zabýval zásahy českých orgánů do rodinného života oznamovatele Luboše Pateru a shledal porušení čl. 17 ve spojení s čl. 2 odst. 3 Paktu.

Pan Luboš Patera²⁰ vede se svojí ženou paní Radkou Paterovou od roku 1989 spor o úpravu poměrů jejich nezletilého syna Lukáše a od roku 1991 i spor o rozvod manželství. Jedná se o komplikovaný případ krize mezilidských vztahů, který nebyly české soudy schopny řešit. Nerealizování soudem určených styků L. Pateru s nezletilým Lukášem bylo předmětem oznámení k Výboru, délka soudních řízení o úpravě poměrů k nezletilému Lukášovi a o rozvod manželství je předmětem stížnosti R. Paterové k Evropskému soudu pro lidská práva.

Na okraj budiž poznamenáno, že L. Patera společně s dalšími nespokojenými otci ze sdružení Spravedlnost dětem, jehož je vedoucím činitelem, údajně podal také stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva. Tato kauza tudíž může mít symbolickou hodnotu.

2.3.1. Aktivity justičních orgánů ve sporech manželů Paterových

Syn Lukáš se manželům Paterovým narodil v únoru roku 1989; od konce června 1989 spolu manželé nežijí. V současné době vedou na vnitrostátní úrovni dvě nalézací soudní řízení týkající se jejich rodinných poměrů.

²⁰ L. Patera je mimo jiné zmocněncem sdružení Spravedlnost dětem – sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů. Jako takový je dobře znám na řadě soudů, kde vstupuje do opatrovnických řízení na straně jednoho z účastníků jako obecný zmocněnec. Sdružení má rozsáhlé internetové stránky (<http://www.iustin.cz>), v nichž radí zejména rodičům (a zvláště otcům), jak se domoci svých práv vychovávat a bezproblémově se stýkat se svými dětmi.

Řízení ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte bylo u Okresního soudu v Kladně zahájeno na návrh L. Patery dne 8. června 1989. K jeho četným námitkám o údajné podjatosti soudců Okresního soudu v Kladně byla věc koncem roku 1992 přikázána k projednání Okresnímu soudu pro Prahu-západ; dále byla věc z důvodu místní příslušnosti v dubnu 1999 přikázána Okresnímu soudu v Ústí nad Labem. Vedle tohoto nalézacího řízení je s přestávkami vedeno i řízení o výkon rozhodnutí o styku.

Řízení o rozvod manželství a o úpravu poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu bylo na návrh R. Paterové zahájeno dne 7. března 1991. Koncem roku 1998 soud v souladu s novelou zákona o rodině rozhodl vyloučit řízení o úpravě poměrů nezletilého pro dobu po rozvodu k samostatnému projednání. Vyloučené opatrovnické řízení bylo postoupeno Okresnímu soudu v Ústí nad Labem.

Předmětem přezkumu Výboru však byla pouze situace kolem opatrovnictví nezletilého Lukáše. Na tu můžeme nahlížet pod zorným úhlem jak samotného rodinně právního sporu obou manželů, tak trestněprávní ochrany práva na styk s nezletilým dítětem, již se L. Patera rovněž opakovaně domáhá.

2.3.1.1. Situace stran opatrovnictví nezletilého Lukáše

Od června 1989 do 2. října 1995, kdy Okresní soud pro Prahu-západ vydal dosud platné usnesení o předběžném opatření, na jehož základě byl stanoven mimo jiné styk mezi otcem a nezletilým, bylo v této věci vydáno celkem devět meritorních rozhodnutí. Tři z těchto rozhodnutí byly rozsudky, jež však byly zrušeny v odvolacím řízení.

Na základě zmíněného usnesení o předběžném opatření ze dne 2. října 1995 je dítě svěřeno do péče matky. Otec je oprávněn stýkat se s ním každý sudý víkend, matka je povinna určený styk umožnit a nezletilého Lukáše na něj řádně připravit.

Stanovený styk však v podstatě nikdy realizován nebyl. V poslední době matka připraví Lukášovi osobní věci do batohu, Lukáš se oblékne, s matkou vyjde před dům, kde na výzvu otce, aby s ním odešel, sdělí, že s ním jít nechce, rozloučí se a vrátí se s matkou zpět do domu.

L. Patera podal zhruba 35 návrhů na soudní výkon předběžného opatření.

2.3.1.2. Trestní stíhání Radky Paterové

Trestní stíhání R. Paterové kvůli neuskutečněnému styku otce s nezletilým synem byla početná; k cíli – realizaci soudem určeného styku – však nevedla.

První trestní stíhání R. Paterové, a to pro trestné činy vydírání, porušování domovní svobody a ublížení na zdraví, skončilo dne 18. listopadu 1993 na základě aboliční milosti prezidenta republiky z předchozího dne.

Přesně o rok později byla R. Paterová znovu obžalována, tentokrát z trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, kterého se měla dopustit tím, že v době od 5. února do 14. června 1994 neumožnila otcí setkání s jeho nezletilým synem. Tato věc není dosud pravomocně skončena, poslední hlavní líčení se konalo dne 10. prosince 2002. Další bylo nařizeno na 4. (resp. 14.) listopadu 2003, bylo však odročeno na 13. února 2004.

V lednu 1999 byla R. Paterová obžalována z dalšího trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí. Dne 5. dubna 2001 Okresní soud v Ústí nad Labem s ohledem

na nízký stupeň společenské nebezpečnosti tohoto činu pro společnost rozhodl trestní stíhání zastavit.

Dalšího trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí se měla R. Paterová dopustit tím, že po psychické stránce řádně nepřipravovala Lukáše na setkání s otcem a Lukáš následně setkání odmítl. I toto trestní řízení však bylo zastaveno.

Okresní státní zastupitelství v Ústí nad Labem v souvislosti s řešením rodinně-právních vztahů manželů Paterových eviduje desítky trestních oznámení L. Pateru na R. Paterovou, stížností a dalších podnětů. L. Patera rovněž podal trestní oznámení na řadu policistů, státních zástupců a soudců, soudní znalkyni, babičku nezletilého Lukáše, jejího nynějšího manžela a další osoby z okruhu rodiny R. Paterové.

2.3.2. Odsuzující názor Výboru

L. Patera ve svém oznámení kritizoval, že vnitrostátní orgány odmítly realizovat soudní rozhodnutí umožňující mu pravidelný kontakt se synem, čímž porušily jeho právo a právo jeho syna na ochranu rodinného života.

Výbor, jehož dva členové zaujali odchylné stanovisko, mu dal zapravdu, když dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy samy o kontaktu mezi L. Paterou a nezletilým synem rozhodly a že takový kontakt tudíž musí být vynucován. Ačkoli české soudy opakovaně konstatovaly, že R. Paterová nerespektuje předběžné opatření, a uložily jí pokuty, tyto pokuty nebyly ani vymáhány, ani nahrazeny jinými opatřeními k zajištění otcových práv.

Podle Výboru je Česká republika povinna poskytnout L. Paterovi účinnou ochranu, která má zahrnovat opatření k rychlému výkonu soudního rozhodnutí upravujícího jeho styk se synem. Rovněž je podle Výboru třeba, aby se stát vyvaroval obdobných porušení i v budoucnu.

2.3.3. Implementační aktivity státních orgánů ve věci samé

Výbor České republiky uložil zjednat nápravu, to znamená především dosáhnout vynucení soudem uložených styků L. Pateru s nezletilým Lukášem. Úsilí Ministerstva spravedlnosti v rámci výkonu státní správy soudnictví ani snaha přispět jednáním k řešení krizové situace v mezilidských vztazích, kterou projevila zástupkyně veřejného ochránce práv z podnětu L. Pateru, doposud nevedla k žádnému hmatatelnému výsledku.

2.3.3.1. Role Ministerstva spravedlnosti

V návaznosti na jednání s L. Paterou, které se uskutečnilo počátkem února 2003, nechal ministr spravedlnosti prověřit postup orgánů činných v trestním řízení a prošetřit z hlediska plynulosti a efektivnosti řízení postup Okresního soudu v Ústí nad Labem v opatrovnické věci.

Vrchní státní zastupitelství v Praze z pověření nejvyšší státní zástupkyně provedlo kontrolu vybraných skončených věcí týkajících se vyřizování trestních oznámení L. Pateru, v nichž byla činná Okresní a Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem. Ve věci trestního oznámení L. Pateru ze dne 24. září 2002 na R. Paterovou pro

trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí neuskutečněním konkrétního styku otce s nezletilým Lukášem bylo zjištěno pochybení a navrženo uložit Okresnímu státnímu zastupitelství zahájit trestní stíhání R. Paterové: státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ústí nad Labem se totiž nesprávně ztotožnila se závěry policejního orgánu, že nebyl prokázán úmysl R. Paterové styk ve dnech 16. a 17. června 2001 neuskutečnit a že stupeň nebezpečnosti tohoto činu pro společnost je nepatrný; popsáním jednáním byl ale porušen nejen zájem na řádném zachování a ochraně rodičovských práv, ale též zájem na řádném výkonu soudních rozhodnutí. Trestní stíhání by tudíž mělo být obnoveno.

S výjimkou výše uvedeného konkrétního případu však kontrola provedená vrchním státním zastupitelstvím odhalila pouze průtahy při vyřizování trestních oznámení a stížností L. Patery, nikoli věcné nedostatky v práci obou ústeckých státních zastupitelství. Svými průtahy ovlivnil celou kauzu i Okresní soud v Ústí nad Labem.

Pokud jde o prověrku opatrovnického řízení, bylo shledáno, že celková délka opatrovnického řízení i řízení o rozvod manželství je zcela nepřiměřená. Vykonávací řízení je neefektivní, k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte zatím nedošlo ani nebylo pro zmařené styky rozhodnuto o změně výchovného prostředí.

Celková doba řízení je výrazně ovlivněna i postojem jeho účastníků. V postupu samotného Okresního soudu v Ústí nad Labem byly v roce 2001 zjištěny delší časové odstupy mezi jednotlivými úkony, ovlivněné do určité míry vysokým počtem nevyřízených věcí v příslušném senátě, avšak nikoli zaviněné průtahy v takovém rozsahu, aby odůvodňovaly případné vyvození kárné odpovědnosti vůči rozhodující soudkyni. Po přidělení věci nové soudkyni v únoru 2002 byla plynulost řízení v roce 2002 ovlivněna především objektivními faktory, jako byla nepřítomnost spisu, častá pracovní neschopnost soudkyně a poškození budovy okresního soudu záplavami v srpnu 2002.

V rámci přijatých opatření k nápravě byla předsedkyni okresního soudu uložena povinnost přímo sledovat průběh řízení a každý měsíc zasílat zprávy s přehledem úkonů za toto období se sdělením přijatých opatření v případě zjištěných průtahů. Vyřizující soudkyně byla předsedkyní okresního soudu výslovně upozorněna na nutnost pokračovat právě v řízení o výkon rozhodnutí.

Současně bylo (v rámci požadavku Kanceláře vládního zmocněnce na průběžné sledování řízení, jejichž nepřiměřená délka je předmětem stížností podaných u Evropského soudu pro lidská práva), počínaje únorem 2003 uloženo předsedovi Krajského soudu v Ústí nad Labem podávat odboru organizace a dohledu o předmětné kauze pravidelné měsíční zprávy.

2.3.3.2. Postup Okresního soudu v Ústí nad Labem v opatrovnickém řízení

Zatím poslední ústní jednání v opatrovnické věci, během kterého otec nezletilého vznesl námitku podjatosti rozhodující soudkyně, proběhlo dne 26. listopadu 2001. Soudkyně byla následně z projednávání a rozhodování věci vyloučena a věc byla dne 20. února 2002 přidělena nové soudkyni.

Tato soudkyně učinila ve věci první úkony až dne 24. ledna 2003 a 4. února 2003: v řízení o úpravě poměrů nezletilého pro dobu před rozvodem a pro dobu po rozvodu a v řízení o výkon rozhodnutí o předběžném opatření ze dne 2. října 1995, které upravuje styk otce se synem, ustanovila kolizním opatrovníkem Magistrát města Ústí nad Labem.

Proti usnesení vydanému v nalézacím řízení dne 24. ledna 2003 – a nikoli v řízení exekučním – se otec odvolal; v odvolání namítl, že nemá k tomuto orgánu důvěru, když tento orgán měl v minulosti být dvakrát kontrolován Ministerstvem práce a sociálních věcí, které při výkonu sociálně právní ochrany nezletilého mělo shledat závažné nedostatky. Odvolací soud dne 6. května 2003 napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení s tím, že je třeba ověřit skutečnosti tvrzené L. Paterou, případně ho vyzvat k označení osoby, kterou navrhuje k ustanovení opatrovníka dítěte. Během následného výslechu dožádaným soudem dne 1. srpna 2003 navrhl otec jako kolizního opatrovníka nezletilého tři osoby – lékaře nebo klinického psychologa –, které s případným opatrovnictvím vyslovily předběžný souhlas.

R. Paterová byla okresním soudem vyzvána k vyjádření, proč nedochází k realizaci stanoveného styku nezletilého Lukáše s otcem. Matka situaci předestřela tak, že si syn s ohledem na svůj věk návštěvy v posledních měsících vyřizuje sám; tyto trvají jen pár minut, když se s otcem pozdraví, řekne mu, že s ním nikam jet nechce a rozloučí se.

Dne 11. září 2003 soudkyně v řízení o výkon rozhodnutí za jednotlivé, přesně vymezené, neuskutečněné styky otce s nezletilým v období od 30. června 2001 do 7. září 2003 uložila matce pokutu v celkové výši 30 800,- Kč. Krajský soud k odvolání matky toto rozhodnutí dne 13. listopadu 2003 potvrdil.

2.3.3.3. Role Kanceláře veřejného ochránce práv

L. Patera dne 2. října 2002 požádal veřejného ochránce práv o poskytnutí účinné ochrany ve věci provedení opatření k zajištění okamžitého prosazení nařízení soudu týkajícího se jeho styku se synem.

Na základě jednání se zodpovědnými pracovníky Ministerstva spravedlnosti dne 13. ledna 2003 se zástupkyně veřejného ochránce práv pokusila vyvinout úsilí k přesvědčení nezletilého Lukáše, že na soudně stanovený styk s jeho otcem není třeba pohlížet výslovně negativně, když pro něj bude setkávání s otcem určitě i přínosem, a že realizace styku je nezbytná.

Působnost veřejného ochránce práv je ovšem omezena nejenom sférou vyhrazenou nezávislé soudní moci, ale i sférou soukromou. Zástupkyně veřejného ochránce práv sice vedla jednání s předsedkyní Okresního soudu v Ústí nad Labem, provedla i šetření na oddělení péče o děti Magistrátu města Ústí nad Labem, přičemž vyjadřovala názor, že je třeba z nezletilého Lukáše sejmout břímě rozhodování o tom, zda se má s otcem sejít; psycholog nebo soudce by mohl Lukášovi jednoznačně a autoritativně oznámit, že by se s otcem stýkat měl. Toto úsilí však, jak se zdá, ztroskotalo na neochotě R. Paterové být se jen sejít se zástupkyní veřejného ochránce práv, popř. jí povolit setkání s Lukášem.

Dne 2. června 2003 předalo oddělení péče o děti Magistrátu města Ústí nad Labem, kolizní opatrovník již jen ve vykonávacím řízení, zástupkyni veřejného ochránce práv zprávu soudní znalkyně (vyhotovila zatím poslední znalecký posudek, L. Patera na ni podal trestní oznámení), ve kterém nedoporučovala direktivní přístup k Lukášovi ve vztahu k výkonu rozhodnutí. Toto doporučení hodlá kolizní opatrovník respektovat.

Veřejný ochránce práv zatím závěrečnou zprávu k případu nevydal.

2.3.4. Závěr

Od zahájení prvního opatrovnického řízení v záležitosti Paterových uplynulo více než 14 let. Soudnictví při řešení v minulosti vyhoceného sporu mezi rodiči nezletilého Lukáše nespĺnilo svoji regulační úlohu ve společnosti a totálně selhalo, když promeškalo okamžik, kdy ještě bylo možno spor efektivně rozhodnout. Svůj podíl na negativním obraze však měly i jiné orgány státní moci, které k vynucení soudem uložené povinnosti měly zapůsobit, jako byly orgány činné v trestním řízení nebo orgán péče o dítě.

Nezletilý Lukáš, který od svých čtyř měsíců vyrůstá jen s jedním z rodičů, jejich vzájemnými spory trpí nepochybně nejvíce. Vzhledem k jeho věku a k povinnosti brát zřetel na jeho vlastní názor, která vyplývá z čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, již je Česká republika rovněž vázána, však může k nastolení normálních vztahů s jeho otcem vést již jedině změna Lukášova vlastního názoru; k té ho ovšem nelze žádným způsobem prostředky veřejné moci přinutit.²¹ Rozhodující tu musí být zájem dítěte (článek 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte); z Úmluvy o právech dítěte však také jasně vyplývá právo dítěte na styk se svými rodiči.

O to je selhání orgánů veřejné moci tragičtější. Tím, že nebylo právo včas vynucováno, došlo v rodinném životě Luboše, Radky a Lukáše Paterových s největší pravděpodobností k již nezhojitelným následkům. Proto na jedné straně sice můžeme přijmout prezentaci případu samotným L. Paterou jako klasického případu, kdy se u jeho syna Lukáše vyvinul „syndrom zavrženého rodiče“, na druhé straně nelze ignorovat svébytnou osobnost jeho syna Lukáše a bez dalšího trvat na realizaci soudního rozhodnutí z roku 1995, o kterém se lze odůvodněně domnívat, že ho pasivita samotných soudů i jiných orgánů učinila s ubíhajícím časem zcela bezpředmětným.

Nezbývá než konstatovat, že v tomto případě – jakkoli tu jde o ukázkou nejenom na prosté neschopnosti orgánů veřejné moci, ale také extrémní polohy, do které se mohou dostat vztahy mezi rodiči –, nebylo při implementaci názoru Výboru do dnešní doby uděláno téměř nic, čím by došlo k nápravě porušení čl. 17 (účinná ochrana práva rodičů na pravidelný kontakt s dětmi) a čl. 2 odst. 3 Paktu (účinná ochrana přiznaných práv). Rovněž se lze obávat, že tu mohou být porušována i některá práva zaručená evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, ať už je to právo na soudní řízení v přiměřené lhůtě (čl. 6 odst. 1) nebo právo na pokojný rodinný život (čl. 8 odst. 1).

Pokud by národní soudy nyní výslovně, nikoli jen implicitně, jak tomu *de facto* bylo dosud, zakonzervovaly současný stav, tedy rozhodly o tom, že L. Patera ve jménu synova nejlepšího zájmu a při respektování Lukášova vlastního pevného názoru nemá na styk s Lukášem právo, naskýtá se otázka, jak může stát podle platného zákonodárství nahradit účastníkům sporu včetně nezletilého Lukáše újmu, kterou jim orgány veřejné moci svým nesprávným postupem již způsobily, když platné zákonodárství – zákon č. 82/1998 Sb. – nahradit vzniklou morální újmu neumožňuje.

Konečně, problematikou opatření, která by měli přijmout ministři spravedlnosti a práce a sociálních věcí pro řešení individuálních případů tzv. syndromu zavrženého ro-

²¹ Sama znalkyně PhDr. Y. M. ve svém posudku dospěla mimo jiné k závěru, že si Lukáš stojí pevně na svých názorech.

diče, se zabývala dne 6. listopadu 2003 i Rada vlády pro lidská práva a adresovala v tomto směru vládě své doporučení.

3. Předpokládané stanovisko vlády pro Výbor k implementaci jeho názorů

Výbor vládě uložil informovat jej o přijatých opatřeních ve všech věcech, v nichž dospěl ke kritickým závěrům. Koncept stanoviska vlády k implementaci názorů Výboru v individuálních případech předpokládá vládní zmocněnec následující:

1. Pokud jde o názory ve věcech *Alina Šimůnek, Dagmar Hastings Tužilová a Josef Procházka proti České republice* (oznámení č. 516/1992), *Joseph Frank Adam proti České republice* (oznámení č. 586/1994) a *Miroslav Blažek, George A. Hartman a George Krizek proti České republice* (oznámení č. 857/1999), které se týkají zákonem stanovené podmínky státního občanství pro možnost uplatit restituční nárok (popř. obdobné podmínky trvalého pobytu, která však byla zrušena Ústavním soudem), vláda sděluje Výboru, že poslední z uvedených názorů byl publikován v českém překladu na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti, jak to Výbor žádal.

Pokud jde o samotnou podmínku státního občanství, vláda se touto problematikou zabývala v návaznosti na názory a doporučení Výboru dvakrát a ve svých usneseních ze dne 22. května 2002 č. 527 a ze dne 23. června 2003 č. 620 přijala stanoviska, která již byla Výboru tlumočena a na něž nyní odkazuje.

Vláda s lítostí konstatuje, že nemůže požadavku Výboru na změnu restitučního zákonodárství nyní vyhovět.

2. Pokud jde o názor ve věci *Robert Brok a Dagmar Broková proti České republice* (oznámení č. 774/1997), byl názor Výboru publikován v českém překladu na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti a Česká republika přijala následující opatření:

Vláda připustila, že přes postupné změny právní úpravy restitucí zůstávaly některé oběti holocaustu, kterým byl během nacistické okupace českého území odňat z rasových důvodů majetek, a ani restituční zákony ze druhé poloviny čtyřicátých let, ani nové restituční zákonodárství z let devadesátých či mezinárodní smlouvy jim navrácení tohoto majetku nebo kompenzaci za něj neumožnily.

Proto s cílem alespoň částečně odškodnit tyto osoby vznikl dne 31. července 2000 z iniciativy vlády Nadační fond obětem holocaustu, jehož formálním zřizovatelem je Federace židovských obcí v České republice. Poslanecká sněmovna dne 15. září 2000 na návrh vlády schválila finanční dotaci pro tento fond ve výši 300 miliónů Kč ze státního rozpočtu.

Nadační fond obětem holocaustu poté vyhlásil program odškodnění výše vymezených fyzických osob. O žádostech o přiznání alespoň částečného odškodnění formou finančních příspěvků rozhodla správní rada fondu dne

22. května 2003; výše příspěvku byla u jednotlivých žadatelů stanovena s přihlédnutím k zásadám obsaženým v restitučním zákoně a k hodnotě předmětného majetku.

Pan Evžen Brok, syn zemřelého oznamovatele Roberta Broka a jeho manželky Dagmar Brokové, požádal fond o udělení příspěvku v souvislosti s nemovitostí, o jejíž vydání jeho otec neúspěšně usiloval v řádném restitučním řízení. Správní rada fondu udělila E. Brokovi nadační příspěvek ve výši 2.236.870,- Kč.

Vláda tudíž zastává názor, že tímto způsobem byla autorům oznámení poskytnuta adekvátní náprava.

3. Obdobně bylo postupováno i v případě názoru ve věci *Eliška Fábryová proti České republice* (oznámení č. 765/1997). Autorka oznámení obdržela z Nadačního fondu obětem holocaustu příspěvek ve výši 1 542 839 Kč.

Vedle toho E. Fábryová dne 2. března 2001 znovu požádala o vydání předmětných nemovitostí, a to na základě zákona č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem. Pozemkový úřad v Jihlavě dne 31. srpna 2001 žádosti zčásti vyhověl a rozhodl, že autorka oznámení je vlastníkem některých požadovaných nemovitostí. Toto rozhodnutí bylo napadeno žalobou k soudu, a to opětovně po změně právní úpravy správního soudnictví k 1. lednu 2003. Věc v současné době řeší Okresní soud v Jihlavě.

Vláda tudíž zastává názor, že tímto způsobem byla autorce oznámení poskytnuta adekvátní náprava.

4. Názor ve věci *Karel Des Fours Walderode a Johanna Kammerlanderová proti České republice* (oznámení č. 747/1997) byl rovněž publikován v českém překladu na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

Vláda konstatuje, že vůči autorům oznámení již na základě nálezu Ústavního soudu ze dne 14. března 2002 není retroaktivně uplatňována podmínka státního občanství.

Pozemkový úřad v Semilech vydal dne 19. března 2003 zamítavé rozhodnutí ve vztahu k restitučnímu nároku vznášenému autory oznámení, a to pro nesplnění dalších podmínek pro vznik restitučního nároku. Proti tomuto rozhodnutí podala autorka oznámení žalobu k soudu; ve věci jedná Okresní soud v Semilech. Ježto se věcí nyní zabývá nezávislý soud, a to z hlediska splnění všech zákonných podmínek pro restituci majetku, konstatuje vláda, že v souladu se články 81 a 82 Ústavy České republiky do jeho nezávislosti a nestrannosti nemůže zasahovat.

Vláda v této souvislosti připouští, že celé restituční řízení trvá již dlouhou dobu. Poukazuje však na obtíže při dohledávání důkazů o událostech z válečné doby a na to, že ani délka řízení není způsobilá ospravedlnit vydání požadovaných majetkových položek, na něž nárok zůstává ze zákonného hlediska sporný. Ježto Výboru v zásadě nepřísluší hodnotit, zda byly splněny podmínky pro restituci majetku stanovené vnitrostátním zákonodárstvím, je na místě, aby o restitučním nároku rozhodl nezávislý národní soud.

5. Názor ve věci *Alžběta Pezoldová proti České republice* (oznámení č. 757/1997) byl publikován v českém překladu na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

Vláda hluboce lituje nedorozumění, k němuž došlo stran tvrzení A. Pezoldové, že do roku 2001 Ministerstvo zemědělství a různé státní archivy jí a řadě pozemkových úřadů systematicky bránily v přístupu k dokumentům týkajícím se konfiskačního řízení vedeného proti jejímu předchůdci po druhé světové válce. Oznamovatelka svá tvrzení opírala o údajný postup ředitele právního oddělení Ministerstva zemědělství, který měl jejímu právnímu zástupci zabránit v konzultaci určitých archivních dokumentů, a vedoucí Státního oblastního archivu v Třeboni, která jí měla odepřít možnost bádát v archivu dokonce se slovy, že „všichni čeští občané jsou oprávněni využívat tento archiv, ale vy k tomu oprávněna nejste.“

Skutečnost se totiž jeví být poněkud odlišná od těchto tvrzení.

Jednak legislativní a právní odbor Ministerstva zemědělství vyřizoval v letech 2000 a 2001 několik podání právního zástupce oznamovatelky. Žádosti v nich obsažené směřovaly k dokončení poválečného konfiskačního řízení a musely být odmítnuty pro nedostatek zákonných kompetencí ministerstva. Uvedený odbor však nezajišťoval archivní agendu, ředitel odboru proto nemohl znemožnit právnímu zástupci oznamovatelky archivní materiály konzultovat.

Jednak vedení pobočky Státního oblastního archivu v Třeboni nebylo nikdy autorkou oznámení požádáno o umožnění studia konkrétních archiválií. Takovou práci však pro ni vykonával manželský pár, který k této činnosti zplnomocnila. V letech 1994 až 2002 tito manželé uskutečnili celkem 35 badatelských návštěv a nebyl jim odepřen přístup k žádné archiválii. Uvedený manželský pár vykonal několik desítek badatelských návštěv v řadě dalších archivů České republiky a veškeré požadované dokumenty mu byly poskytnuty.

Uvedené tvrzení oznamovatelky, na němž Výbor založil svůj kritický názor proti České republice, se tudíž jeví jako velmi pochybné. Vláda lituje, že tato tvrzení včas nevyvrátila. Rozhodně však platí, že archivní materiály Ministerstva zemědělství byly oznamovatelce poskytnuty.

Nová možnost uplatnit restituční nárok k téže nemovitosti by byla možná v rámci obnovy správního řízení; tento institut se přímo vztahuje na případy, kdy vyšly najevo nové skutečnosti nebo důkazy, které mohly mít podstatný vliv na rozhodnutí a nemohly být v řízení uplatněny bez zavinění účastníka řízení. Vzhledem k tomu, že je ale pro obnovu řízení zákonem stanovena objektivní tříletá lhůta, nelze už řízení týkající se nemovitosti „Štekl“ obnovit, protože bylo pravomocně ukončeno dne 27. června 1994.

Oznamovatelka však vedla celou řadu dalších restitučních řízení, která vycházela ze stejných argumentů týkajících se přechodu majetku hlubocké větve rodu Schwarzenbergů na stát v poválečném období a skončila např. v roce 2001; v těchto řízeních mohla oznamovatelka žádat o obnovu i po vydání názoru Výboru. Vláda však stojí na stanovisku, že žádné nové skutečnosti nebo důkazy nemohla oznamovatelka po roce 2000 objevit a že se národní orgány, včetně nezávislých soudů, dostatečně vypořádaly se všemi okolnostmi zmíněného přechodu majetku hlubocké větve rodu Schwarzenbergů na stát.

Je nepochybné, a tento právní názor potvrdily nejvyšší soudní instance v České republice – Ústavní soud a Nejvyšší soud –, že zmíněný majetek přešel na stát *ex lege* dnem účinnosti zákona č. 143/1947 Sb., a to před objektivně stanove-

nou časovou hranicí dne 25. února 1948, kdy se moci ujal totalitní komunistický režim, a nikoli podle prezidentských dekretů. Restituční zákonodárství, přijaté v Československu po roce 1990, mělo za cíl napravit křivdy spáchané během komunistického režimu. Proto nebyla oznamovatelce příslušnými zákony umožněna restituce tohoto majetku.

Interpretace a aplikace národního práva je věcí, která spadá do výlučné pravomoci národních orgánů a nemůže být prováděna mezinárodním orgánem. Pokud národní soudní orgány v dané věci, aniž by se dopustily zjevné misinterpretace národního práva, určily, na základě jakého právního titulu a v jakém časovém okamžiku přešel majetek hlubocké větve rodu Schwarzenbergů na stát, postupovaly nutně správně a v mezích svých kompetencí.

Vláda proto vyzývá Výbor, aby akceptoval jak hodnocení případu nezávislými národními soudy, tak z něj vyplývající závěr, že oznamovatelka není oprávněnou osobou podle žádného z restitučních zákonů.

Vláda ovšem připouští, že zákon č. 143/1947 Sb., na jehož základě *ex lege* přešel majetek jedné rodiny na stát, představuje pro dnešní dobu naprosto nezvyklé opatření. Hodnotit toto opatření však dnešními měřítky nelze, došlo k němu v poválečné době a každopádně před rokem 1966, kdy byl podepsán Pakt. Jak Výbor sám konstatoval, hodnocení tehdejších událostí se vymyká jeho kompetenci *ratione temporis*.

6. Názor ve věci *L. P. proti České republice* (oznámení č. 946/2000) byl též publikován v českém překladu na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

Vláda konstatuje, že případ odráží především existenci vypjaté krize ve vztazích rodičů nezletilého Lukáše P., a připouští, že tuto krizi nedokázaly vnitrostátní orgány účinně řešit. Cesta práva však není všemocná. Na základě znaleckého posudku se lze odůvodněně domnívat, že názor nezletilého (narozeného v roce 1989) na možnost styku s otcem je již natolik pevný, že představuje téměř nepřekonatelnou překážku pro naplnění otcovských práv na styk s nezletilým. Tato práva dnes konkurují právu nezletilého na individualitu a vlastní názor, který bude muset vnitrostátní soud rozhodující ve věci v převážné míře respektovat (viz též ustanovení čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

Po vydání názoru Výboru byly nicméně podniknuty určité kroky, jejichž účinnost je však redukována na minimum jak zásadou nezávislosti soudní moci, kdy vláda nemůže soudu nařídít, kdy a jak má rozhodnout, tak naprostým odporem manželky autora oznámení k tomu, aby se podílela na řešení problému styku nezletilého s jeho otcem.

V linii trestní represe vůči manželce pana L. P. a matce nezletilého Lukáše, která se vytrvale odmítá podrobit rozhodnutí soudu, byla z podnětu ministra spravedlnosti provedena Vrchním státním zastupitelstvím v Praze prověrka způsobu vyřízení některých trestních oznámení pana L. P. Kontrolní orgán dospěl k závěru, že došlo k dílčím pochybením v hodnocení případu ze strany Okresního státního zastupitelství v Ústí nad Labem a že jednáním paní R. P. byl porušen nejen zájem na řádném zachování a ochraně rodičovských práv, ale i zájem na řádném výkonu soudních rozhodnutí. Trestní stíhání by mělo být obno-

veno. Jiná trestní stíhání paní R. P. probíhají před nezávislým soudem; tomu nemůže vláda nařídit, jak má dále ve věci postupovat.

V linii civilní provedlo Ministerstvo spravedlnosti prověrku způsobu vyřizování věci Okresním soudem v Ústí nad Labem, konstatovalo v letech 2001 a 2002 průtahy v řízení, které však byly způsobeny z části objektivními faktory (nemoc soudkyně, záplavy). Vedení Okresního soudu i Krajského soudu v Ústí nad Labem má vyřizování případu dále sledovat.

V roce 2003 byl nezletilému Lukášovi P. ustanoven kolizní opatrovník, a to jak v řízení nalézacím (jde o úpravu poměrů rodičů k nezletilému před rozvodem a po něm), tak v řízení vykonávacím (jde o výkon rozhodnutí o předběžném opatření ze dne 2. října 1995). Pan L. P. se proti ustanovení opatrovníka odvolal, ovšem pouze s platností pro nalézací řízení, krajský soud odvolání vyhověl; ve věci byly zjišťovány výsledkem pana L. P. další skutečnosti. Pokud jde o řízení vykonávací, soudkyně dne 11. září 2003 udělila matce nezletilého Lukáše pokutu v celkové výši 30 800,- Kč; krajský soud toto rozhodnutí dne 13. listopadu 2003 potvrdil.

Ministerstvo spravedlnosti, podobně jako Kancelář veřejného ochránce práv (ombudsmana), případ dále sleduje; nemůže však ingerovat do činnosti nezávislého soudu.

Konečně, Rada vlády pro lidská práva (poradní orgán vlády), inspirována mimo jiné případem pana L. P., dne 6. listopadu 2003 přijala usnesení, jímž doporučila vládě uložit ministru spravedlnosti a ministru práce a sociálních věcí provést určitá opatření směřující k zajištění práva dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné kontakty s oběma rodiči. Podstata těchto opatření spočívá především v posílení individuálního a odborného přístupu orgánů zúčastněných na vyřizování tzv. opatrovnické agendy (soudců, orgánů péče o dítě, exekutorů) k řešení případů, v nichž se projevuje tzv. syndrom zavřezlého rodiče.

Zpráva byla poté, co s ní byli členové vlády seznámeni na schůzi vlády dne 14. ledna 2004, ještě dodatečně revidována ve smyslu připomínek Ministerstva vnitra, které obdržel přímo zpracovatel.

Obsah zprávy

1. CELKOVÝ PŘEHLED AGENDY	1
1.1. STATISTICKÝ PŘEHLED AGENDY	1
1.2. OBECNĚ K IMPLEMENTACI NÁZORŮ VÝBORU	3
1.3. PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH OZNÁMENÍ	4
1.3.1. Oznámení, u nichž Výbor přijal názor (Views)	4
1.3.2. Oznámení, která Výbor posuzuje	9
2. „VELKÉ“ ČESKÉ KAUZY PŘED VÝBOREM.....	11
2.1. VĚC KAREL DES FOURS WALDERODE (A JOHANNA KAMMERLANDEROVÁ) PROTI ČESKÉ REPUBLICE.....	11
2.1.1. Průběh restitučního řízení	11
2.1.2. Názor Výboru a následný vývoj.....	12
2.1.3. Implementace názoru Výboru	13
2.2. VĚC ALŽBĚTA PEZOLDOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICE	13
2.2.1. Historické pozadí případu.....	14
2.2.2. Řízení o restitučních nárocích A. Pezoldové před národními soudy	14
2.2.3. Názor Výboru OSN pro lidská práva a problematika jeho implementace.....	15
2.2.4. K věcným argumentům A. Pezoldové před Výborem	18
2.2.5. Závěr.....	19
2.3. VĚC L. P. PROTI ČESKÉ REPUBLICE	19
2.3.1. Aktivity justičních orgánů ve sporech manželů Paterových	19
2.3.2. Odsuzující názor Výboru	21
2.3.3. Implementační aktivity státních orgánů ve věci samé.....	21
2.3.4. Závěr.....	24
3. PŘEDPOKLÁDANÉ STANOVISKO VLÁDY PRO VÝBOR K IMPLEMENTACI JEHO NÁZORŮ	25
OBSAH ZPRÁVY	29

Po této první a úvodní zprávě podávající celkový přehled o agendě oznámení předkládaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva byly předkládány každoročně zprávy, jež úvodní zprávu doplňují.

Zpráva za rok 2004 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Na základě zákona č. 517/2002 Sb., jímž byl novelizován zákon č. 2/1969 Sb., převzalo Ministerstvo spravedlnosti od Ministerstva zahraničních věcí k 1. lednu 2003 agendu vyřizování individuálních oznámení proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“). Samotných případů je celkem 20, některé případy se týkají více osob.

Odchylně od zprávy minulé,^{*} která představovala vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení, jimž Česká republika čelí před Výborem, bude tato zpráva obsahovat stručné informace o nemnohých změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2004 především nepřijal žádné rozhodnutí [tzv. názor (*view*)] vůči České republice.

Implementace názorů Výboru v České republice

Žádné hmatatelné změny nenastaly na straně České republiky ani v oblasti implementace již vydaných názorů Výboru.

K tomuto lze blíže uvést, že restituční nároky zesnulého Karla Des Fours Walderode (názor Výboru č. 747/1997) se nyní posuzují před trojicí okresních soudů (v Semilech, Jablonci nad Nisou a Liberci) a že vdova po zemřelém, paní Johanna Kammerlander, se obrátila se stížností č. 1972/04 na délku řízení na Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“), o které řízení probíhá.

Stejně tak nadále před Okresním soudem v Ústí nad Labem probíhá opatrovnické řízení týkající se poměrů nezletilého syna oznamovatele L. P. Ve věci stížnosti č. 76250/01 – *Radka Paterová proti České republice* dosáhla manželka oznamovatele v rozsudku Soudu ze dne 14. září 2004 odsuzujícího verdiktu za délku opatrovnického a rozvodového řízení a Česká republika má stěžovatelce zaplatit částku 10 500 € na spravedlivém zadostiučinění. Také oznamovatel Luboš Patera podal stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva, zaregistrovanou pod č. 25326/03, o níž řízení nyní probíhá a bude Soudem vyřizována přednostně. Stížnost se týká jak délky řízení, tak rozhodování soudů ve věci samé a realizace styku s nezletilým, ke kterému stále nedochází; navíc je ve stížnosti namítána diskriminace otců českými soudy. Tato stížnost patří do skupiny stížností rodičů a zejména otců, které byly v nedávném období podány k Soudu.

^{*} Tato zpráva byla zařazena na program schůze vlády dne 14. ledna 2004 do části určené pro informaci členů vlády.

Řízení o restitučním nároku oznamovatelky Elišky Fábryové nadále probíhá před Okresním soudem v Jihlavě.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor v roce 2004 vládě komunikoval jedno nové oznámení, a proto lze doplnit seznam uvedený v oddílu 1.3.2. předchozí zprávy o další položku:

(xx) Ve věci *Dušan Šoltés proti České republice* (oznámení č. 1035/2001) oznamovatel namítá porušení svého práva na účinný prostředek nápravy (čl. 2 odst. 3 Paktu), práva na spravedlivý proces (čl. 14 Paktu) a zákaz diskriminace (čl. 26 Paktu). V roce 1985 uzavřel smlouvu s agenturou Polytechna, prostřednictvím které získal práci jako expert OSN v Barmě. Podle smlouvy byl oznamovatel povinen platit zmíněné státní zprostředkovatelské agentuře poplatek z příjmu, což mohlo být v rozporu s Úmluvou o výsadách a imunitách OSN. V roce 1992 se oznamovatel obrátil na Obvodní soud pro Prahu 1 se žalobou na určení platnosti právního vztahu. Po standardním průběhu řízení soud žalobu zamítl. Oznamovatel se odvolal k Městskému soudu v Praze, rozsudek nabyl právní moci v únoru 1994. Oznamovatel podal dovolání, které bylo odmítnuto Nejvyšším soudem v březnu 1996. Na Ústavní soud se oznamovatel již neobrátil.

Vláda ve svém stanovisku namítla především nepřijatelnost oznámení pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, jeho částečnou neslučitelnost s Paktem a celkovou zjevnou neopodstatněnost.

DNES: Vláda již obdržela stanovisko oznamovatele k přijatelnosti oznámení.

K případu lze z hlediska jeho klasifikace dodat, že není součástí žádné větší skupiny „českých“ kauz před Výborem.

K průběhu řízení před Výborem v některých věcech

Vedle kauzy *Šoltés* vláda během uplynulého kalendářního roku obdržela vyjádření oznamovatele ke svému stanovisku ještě ve věcech *Zdeněk Kříž a Bohumír Mařík*. Také v případě *Rudolf Czernin* obdržela vláda některá vyjádření ze strany oznamovatele.

Zpráva za rok 2005 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Na základě zákona č. 517/2002 Sb., jímž byl novelizován zákon č. 2/1969 Sb., převzalo Ministerstvo spravedlnosti od Ministerstva zahraničních věcí k 1. lednu 2003 agendu vyřizování individuálních oznámení proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“). Samotných případů je celkem 20, některé případy se týkají více osob.

Podobně jako předešlá zpráva předložená za rok 2004,¹ která obsahově navazovala na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003,² bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o nemnohých změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2005 především přijal čtyři rozhodnutí [tzv. názory (*view*), popř. rozhodnutí o přijatelnosti oznámení] vůči České republice:

- (i) V názoru ze dne 29. března 2005 ve věci *Rudolf Czernin proti České republice* (oznámení č. 823/1998) Výbor hodnotil spravedlivost řízení o zachování státního občanství předka oznamovatele, jež bylo zahájeno po druhé světové válce podle dekretu č. 33/1945 Sb. Státní občanství bylo významné z hlediska uplatnění restitučních nároků. V řízení rozhodovaly Okresní úřad v Jindřichově Hradci, opakovaně Ministerstvo vnitra, Ústavní soud, Vrchní soud v Praze a Městský soud v Praze. Výbor sice odmítl námitku diskriminace (čl. 26 Paktu), podle jeho závěrů však průtahy a nerespektováním právních názorů soudů došlo k porušení práva oznamovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 14 ve spojení s čl. 2 odst. 3 Paktu.

Výbor konstatoval, že oznamovatel má mít k dispozici účinný prostředek nápravy, který by mimo jiné zabezpečil, že správní orgány budou respektovat rozhodnutí soudů.

DNES: Řízení nadále probíhá (před Nejvyšším správním soudem). V tomto ohledu lze říci, že konečné slovo budou mít soudy, čímž dojde k naplnění požadavku na spravedlivé řízení a na respektování soudních rozhodnutí. Otázka případné kompenzace *ex gratia* za nepřiměřenou délku řízení je nadnesena níže.

¹ Tato zpráva byla zařazena na program schůze vlády dne 16. března 2005 do části určené pro informaci členů vlády.

² Tato zpráva byla zařazena na program schůze vlády dne 14. ledna 2004 do části určené pro informaci členů vlády.

(ii, iii) V názoru ze dne 26. července 2005 ve věci *Bohumír Mařík proti České republice* (oznámení č. 945/2000) a v názoru ze dne 1. listopadu 2005 ve věci *Zdeněk Kříž proti České republice* (oznámení č. 1054/2002) se Výbor opět zabýval otázkou souladu restituční podmínky státního občanství se zákazem diskriminace a dospěl i tentokrát k závěru, že Česká republika porušila čl. 26 Paktu tím, že stanovila tuto sice objektivní, ale nikoli rozumnou podmínku pro rozlišení mezi oběťmi majetkových křivd spáchaných během komunistického režimu.

Výbor vyslovil, že Česká republika má oznamovatelům zabezpečit účinnou nápravu spočívající v naturální restituci nebo v kompenzaci za nevydaný majetek, a připomněl, že by Česká republika měla též revidovat svoji restituční legislativu, aby zabezpečila rovnost všech před zákonem a právo na stejnou ochranu zákona.

DNES: Tyto názory Výboru zůstávají neimplementovány.

(iv) V rozhodnutí ze dne 28. října 2005 Výbor prohlásil za nepřijatelná oznámení (č. 1034 a 1035/2001) ve věcech *Dušan Šoltés proti Slovensku a České republice*, a to ve vztahu k posléze jmenovanému státu pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy (ústavní stížnosti).

Implementace názorů Výboru v České republice

V oblasti implementace již vydaných názorů Výboru nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny.

Uplynulé období nicméně charakterizuje poněkud zvýšený zájem zvláštního zpravodaje Výboru o informace o implementaci názorů Výboru. V červenci 2005 se proto sešla porada zástupců ministerstev spravedlnosti, zahraničních věcí, zemědělství a vnitra, aby prodiskutovala možnost implementovat názory Výboru na oznámení č. 757/1997 – *Alžběta Pezoldová proti České republice* [viz zpráva za rok 2003, body 1.3.1. (xiii) a 2.2.] a na oznámení č. 823/1998 – *Rudolf Czernin proti České republice* [viz výše (i)]. Na této poradě bylo konstatováno následující:

- V obou kauzách mělo dojít k pochybením procesního charakteru, což především znamená, že nelze spekulovat o případné hmotné škodě, která by snad mohla v důsledku nesprávného úředního postupu vzniknout [užitečným vodítkem tu může být mimo jiné i konstantní judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“)].
- Zůstává tedy varianta poskytnout *ex gratia* zadostiučinění za utrpěnou morální újmu, podobně, jak by to nejspíše učinil Soud. V tomto ohledu jsou však mezi oběma kauzami zásadní rozdíly.

Ve věci *Czernin* celé řízení zejména trpí nepřiměřenou délkou. Naproti tomu lze jen dosti obtížně kritizovat (což se ovšem zdá vyplývat z názoru Výboru), že správní orgány oznamovateli nevyhověly, když řízení doposud neskončilo. Nepřiměřená délka řízení je však fenomén až příliš dobře známý v judikatuře Soudu a od ní by bylo možno odvinout ocenění vzniklé morální újmy.

Ve věci *Pezoldová* naopak nastává složitá situace právě v důsledku toho, že již skončila restituční řízení, která oznamovatelka vedla.³ Vzhledem k uplynutí poměrně striktních časových lhůt zakotvených ve správním řádu není možno tato řízení již obnovit. V souhrnu těchto řízení šlo o majetek v hodnotě v řádu desítek až stovek miliard Kč. Navíc se objektivně nezdá, že by dřívější zpřístupnění sporných dokumentů mohlo vést k jinému než zamítavému výsledku restitučních řízení. Je velmi pravděpodobné, že by i Soud, byl-li by konfrontován s obdobným případem, utrpěnou morální újmu odčíňoval spíše v symbolické rovině.

- Kritickou se ovšem jeví především otázka oficiálního uznání porušení Paktu ze strany orgánů České republiky. To platí pro všechny případy odsuzujících názorů Výboru. Ve věci *Pezoldová* byla v návaznosti na uvedenou meziresortní expertní poradu poskytnuta Výboru obsáhlejší zpráva o celé záležitosti, ve které byly zdůrazněny pochybnosti o použitelnosti sporných dokumentů a konstatována správnost výsledků restitučního řízení, přičemž Výboru bylo sděleno, že zaplacení určité částky *ex gratia* ze strany České republiky oznamovatelce bylo předmětem expertního jednání a že konečné rozhodnutí bude záviset na vládě jako kolektivním ústavním orgánu.

Ve světle naléhání zvláštního zpravodaje Výboru se ukazuje jako potřebné podrobit analýze dosavadní oficiální velmi zdrženlivý postoj České republiky vůči implementaci názorů Výboru a pokusit se nalézt východisko ze situace, kdy se implementace v lepších případech odvíjí od nahodile vzniklých příležitostí, vytvořených zcela nezávisle na názorech Výboru (např. ve věci *Brok*), než od vskutku pravidelného fungování implementačního mechanismu, v horších případech (a těch je naprostá většina) není realizována vůbec, zejména pro překážky ve vnitrostátním zákonodárství (restituční podmínka státního občanství, uplynutí lhůt) nebo z toho důvodu, že nelze zasahovat do výkonu soudní moci.

Během roku 2006 by tudíž bylo užitečné, aby ze spolupráce především ministerstev spravedlnosti a zahraničních věcí vzešel nový materiál pro schůzi vlády s konkrétními návrhy na další postup.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor v roce 2005 vládě nekomunikoval žádné nové oznámení.

³ Oznamovatelka ovšem své úsilí zdaleka nevzdává a nadále se domáhá uspokojení svých majetkových nároků i mimo restituční zákony. V současné době především usiluje o dokončení řízení o výjimce z aplikace dekretu č. 12/1945 Sb.; Krajský úřad Jihočeského kraje na jaře roku 2005 popřel svoji příslušnost a otázka příslušnosti se nyní projednává ve správním soudnictví.

Zpráva za rok 2006

o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Na základě zákona č. 517/2002 Sb., jímž byl novelizován zákon č. 2/1969 Sb., převzalo Ministerstvo spravedlnosti od Ministerstva zahraničních věcí k 1. lednu 2003 agendu vyřizování individuálních oznámení proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“). Samotných případů je celkem 30, některé případy se týkají více osob.

Podobně jako předešlé zprávy předložené za rok 2005¹ a 2004,² které obsahově navazovaly na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003,³ bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o nemnohých změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2006 nevydal vůči České republice žádný názor (*view*), toliko jedno rozhodnutí o přijatelnosti oznámení:

- v rozhodnutí ze dne 26. července 2006 odmítl Výbor oznámení (č. 1062/2002) *Stanislav Šmídek proti České republice* pro zjevnou neopodstatněnost. Oznamovatel kritizoval zejména psychologické vyšetření jako podmínku přijetí na státní zastupitelství. Výbor především akceptoval argumentaci vlády, podle níž oznamovatel dostatečným způsobem namítané skutečnosti nedoložil.

Implementace názorů Výboru v České republice

V oblasti implementace již vydaných názorů Výboru nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny. Jak už bylo uvedeno v minulé zprávě, bylo by namíste podrobit určité analýze dosavadní oficiální velmi zdrženlivý postoj České republiky vůči implementaci názorů Výboru a pokusit se nalézt východisko ze situace, kdy se implementace odvíjí buď od nahodile vzniklých příležitostí, vytvořených zcela nezávisle na názorech Výboru (např. ve věci *Brok*), než od vskutku pravidelného fungování implementačního mechanismu, nebo (a tomu tak je v naprosté většině případů) není realizována vůbec, zejména pro překážky ve vnitrostátním zákonodárství (restituční podmínka státního občanství, uplynutí lhůt) nebo z toho důvodu, že nelze zasahovat do výkonu soudní moci.

¹ Viz program schůze vlády dne 15. března 2006, část určená pro informaci členů vlády.

² Viz program schůze vlády dne 16. března 2005, část určená pro informaci členů vlády.

³ Viz program schůze vlády dne 14. ledna 2004, část určená pro informaci členů vlády.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor v roce 2006 vládě komunikoval celkem deset nových oznámení, které se všechny týkají restituční podmínky státního občanství (s tím, že v kauze *Blücher* se objevují i námitky porušení práva na spravedlivý proces):

- (xxi) oznámení (č. 1145/2006) *Josef Poláček a Libuše Poláčková proti České republice*,
- (xxii) oznámení (č. 1448/2006) *Ivanka Kohoutková proti České republice*,
- (xxiii) oznámení (č. 1463/2006) *Peter Gratzinger a Eva Gratzingerová proti České republice*,
- (xxiv) oznámení (č. 1452/2006) *Renatus J. Chytil proti České republice*,
- (xxv) oznámení (č. 1479/2006) *Jaroslav Persan proti České republice*,
- (xxvi) oznámení (č. 1485/2006) *Zdeněk Vlček proti České republice*,
- (xxvii) oznámení (č. 1484/2006) *Josef Lněnička proti České republice*,
- (xxviii) oznámení (č. 1488/2006) *Miroslav Süsser proti České republice*,
- (xxix) oznámení (č. 1497/2006) *Richard G. Preiss proti České republice*,
- (xxx) oznámení (č. 1491/2006) *Nicolaus Blücher proti České republice*.

Řadě těchto případů je společné i to, že se oznamovatelé nejdříve obrátili na Evropský soud pro lidská práva (zejména je možno zmínit kauzy *Gratzinger a Gratzingerová* a *Poláček a Poláčková*, které byly odmítnuty rozhodnutími velkého senátu ze dne 10. července 2002, a kauzu *Blücher*, která byla zčásti odmítnuta rozhodnutím ze dne 24. srpna 2004 a ve zbytku zamítnuta rozsudkem ze dne 11. ledna 2005, ve všech třech případech po konání veřejného jednání). Tito oznamovatelé tak pouze opakují námitky, s nimiž neuspěli u Soudu ve Štrasburku, přičemž se nyní jeví jako poněkud nepraktické, že Česká a Slovenská Federativní republika nevznesla na rozdíl od řady jiných států výhradu při ratifikaci Opčního protokolu k Paktu, podle níž by neuznala příslušnost Výboru projednávat věci již dříve předložené jiné mezinárodní instanci. Obhajoba vlády České republiky je tak založena především na argumentu zneužití práva podat oznámení z důvodu nevysvětlitelného prodlení při podávání oznámení (samotný opční protokol nestanoví žádnou lhůtu, ve které by bylo třeba oznámení podat); v minulosti nicméně Výbor podobné námitky vlád akceptoval pouze výjimečně.

V této souvislosti nelze nezmínit, že názory Výboru o diskriminačním charakteru restituční podmínky státního občanství zůstaly neimplementovány a že nyní je vláda České republiky konfrontována s jakousi vlnou oznámení na daný problém; za povšimnutí stojí i fakt, že výše uvedená oznámení (xxi) až (xxx) byla všechna předložena během roku 2006.

Zpráva za rok 2007

o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Na základě zákona č. 517/2002 Sb., jímž byl novelizován zákon č. 2/1969 Sb., převzalo Ministerstvo spravedlnosti od Ministerstva zahraničních věcí k 1. lednu 2003 agendu vyřizování individuálních oznámení proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“). Samotných případů je celkem 46, některé případy se týkají více osob.

Podobně jako předešlé zprávy předložené za roky 2006,¹ 2005² a 2004,³ které obsahově navazovaly na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003,⁴ bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o nemnohých změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory nebo rozhodnutí Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2007 vydal vůči České republice tři názory (*views*) a dvě rozhodnutí (*decisions*). Všech pět těchto kvazi-judikátů Výboru se týkalo restituční podmínky státního občanství.

V následujících názorech byla Česká republika usvědčena z porušení zákazu diskriminace (článek 26 Paktu):

- názor ze dne 24. července 2007 na oznámení č. 1445/2006 *Libuše Poláčková a Joseph Poláček proti České republice*: Výbor se tu mimo jiné vyslovil k námitce vlády, že oznamovatelé zneužili práva podat oznámení. Restituční řízení v České republice skončilo v roce 1997, následně se oznamovatelé obrátili na Evropský soud pro lidská práva, který jejich stížnost prohlásil za nepřijatelnou v červenci 2002. Výboru napsali až v prosinci 2005. Podle mínění Výboru však prodlení v délce „pouhých“ tří let a pěti měsíců není nerozumné;
- názor ze dne 24. října 2007 na oznámení č. 1533/2006 *Zdeněk Ondračka a Milada Ondračková proti České republice*: i zde Výbor zamítl námitku vlády o zneužití práva podat oznámení. Ačkoli vnitrostátní spor v této kauze skončil již v roce 1998 a oznamovatelé se na Výbor obrátili až v dubnu 2006, Výbor se odvolal na jejich tvrzení, že jim jejich právník v roce 1998 poradil dále spor neprodlužovat a že se o rozhodovací praxi Výboru dozvěděli až v roce 2005. K tomuto bodu odůvodnění bylo k názoru připojeno odchylné stanovisko jednoho člena Výboru;

¹ Viz část D, bod 3 programu schůze vlády dne 23. května 2007.

² Viz část D, bod 2 programu schůze vlády dne 15. března 2006.

³ Viz část D, bod 3 programu schůze vlády dne 15. března 2006.

⁴ Viz část určená pro informaci členů vlády, bod 1 programu schůze vlády dne 14. ledna 2004.

- názor ze dne 25. října 2007 na oznámení č. 1463/2006 *Eva Gratzingerová a Peter Gratzinger proti České republice*: zde platí obdobně to, co je uvedeno výše u oznámení č. 1445/2006.

Naopak u těchto dvou oznámení na restituční podmínku státního občanství Výbor řízení ukončil:

- v rozhodnutí ze dne 24. července 2007 o oznámení č. 1452/2006 *Renatus J. Chytil proti České republice* se Výbor k námitce zneužití práva podat oznámení postavil vstřícněji. Poslední vnitrostátní rozhodnutí bylo ve věci vydáno v březnu 1996, oznamovatel se na Výbor obrátil až lednu 2006. Podle Výboru na námitku vlády oznamovatel neodpověděl, nevysvětlil, proč s podáním oznámení čekal téměř deset let, a podle všeho věděl poměrně záhy o názoru Výboru ve věci Šimůnek z roku 1995, takže jeho prodlení je nepřiměřené, a tudíž dosahuje zneužití práva podat oznámení;
- řízení o oznámení č. 1000/2001 bylo během 90. zasedání Výboru (v létě 2007) zastaveno. Důvody tohoto postupu nejsou zcela zřejmé a ani jednací řád Výboru nestanoví, v jakých případech lze řízení o oznámení zastavit (*to discontinue*).

Argumentace Výboru u námitky zneužití práva podat oznámení z důvodu značného prodlení od ukončení vnitrostátního (nebo jiného mezinárodního) řízení postrádá objektivní východiska a zakládá se na prostých tvrzeních oznamovatelů, kteří většinou nejsou tak nešikovní, aby na svoji obhajobu neuvedli alespoň nějakou omluvu. Na rozdíl od Evropské úmluvy o lidských právech Opční protokol k Paktu nestanoví žádnou lhůtu pro podání oznámení a umožňuje zkoumat případy, které již byly předloženy jiné mezinárodní instanci (je tu jen překážka litispendence). Při přístupu k Opčnímu protokolu k Paktu neprojevila tehdejší Česká a Slovenská Federativní Republika na rozdíl o některých jiných státech dostatek prozíravosti, aby neomezené právo podat oznámení k Výboru ve vztahu k sobě ohraničila.

Implementace názorů Výboru v České republice

V oblasti implementace již vydaných názorů Výboru nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny. Jak už bylo uvedeno v minulých zprávách, bylo by namísto podrobit určité analýze dosavadní oficiální velmi zdrženlivý postoj České republiky vůči implementaci názorů Výboru a pokusit se nalézt východisko ze situace, kdy se implementace odvíjí buď od nahodile vzniklých příležitostí, vytvořených zcela nezávisle na názorech Výboru (např. ve věci *Brok*), než od vskutku pravidelného fungování implementačního mechanismu, nebo (a tomu tak je v naprosté většině případů) není realizována vůbec, zejména pro překážky ve vnitrostátním zákonodárství (restituční podmínka státního občanství, uplynutí lhůt) nebo z toho důvodu, že nelze zasahovat do výkonu soudní moci.

Otázce vážnou implementace názorů Výboru byla věnována značná pozornost na úvod projednávání Druhé periodické zprávy České republiky o plnění závazků z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech na 90. zasedání Výboru v Ženevě dne 17. července 2007. Vedoucí delegace přednesl dosavadní pozici České republiky, která se opírala o tyto argumenty:

- vláda reagovala na předchozí Závěry Výboru (tj. z projednávání úvodní zprávy České republiky) v květnu 2002,⁵ odmítla argumenty Výboru, pokud jde o diskriminační charakter restituční podmínky státního občanství, a schválila obecný implementační mechanismus názorů Výboru,
- restituční proces je téměř ukončen a není možno nově vytvořit restituční nároky, a zasáhnout tak do nabytých (či nepřímo potvrzených) práv soukromých osob; navíc ze strany Evropského soudu pro lidská práva je tu kritika schematičnosti restitučního zákonodárství, které dopadá někdy necitlivě na povinné fyzické osoby; znamená to, že restituční podmínku státního občanství nelze jednoduše zrušit a obnovit lhůty pro uplatnění restitučních nároků,
- v některých případech došlo k přezkumu argumentů oznamovatele na vnitrostátní úrovni (řízení ještě probíhalo nebo oznamovatel inicioval jiné řízení) nebo ke kompenzaci z jiného důvodu,
- názory Výboru nejsou *stricto sensu* závazné, neboť nejsou nadány atributy soudního rozhodnutí; Česká republika proto neporušuje zásadu *pacta sunt servanda*, když k názorům Výboru toliko přihlíží.

Jeden z členů Výboru v reakci naznačil, že by neměl být problém přistoupit ke kompenzaci za zjištěné porušení Paktu v jednotlivých případech. Jiný člen Výboru se ve svém vystoupení zabýval zejména otázkou závaznosti názorů Výboru, dospěl především jazykovou analýzou francouzského znění Opčního protokolu, že názory Výboru závazné jsou, a vyslovil se pro vybavení názorů Výboru nějakou obdobou doložky vykonatelnosti. Dále zazněla kritika restituční podmínky státního občanství, jež byla označena za naprosto směšnou (*preposterous*) s tím, že postižení lidé byli z Československa původně vypuzeni. Výbor bdí nad výkladem a aplikací Paktu, a proto jsou jeho názory závazné pro všechny vnitrostátní orgány. Konečně jiná členka Výboru poukázala na spojitost této problematiky se svobodou projevu, neboť dotyční prchli z Československa z politických důvodů.

Vedoucí delegace v otázce závaznosti názorů Výboru vyjádřil otevřenost delegace k dalšímu konstruktivnímu dialogu s Výborem a poznamenal jednak, že jiný, „tvrdší“, mechanismus implementace byl zvažován, avšak nebyl schválen, a jednak, že členové Výboru v diskusi sami pozitivně hodnotili implementační mechanismus schválený vládou v roce 2002. Závěrem uvedl, že téma restitucí je v České republice vnímáno nesmírně citlivě, že má složitý kontext a že bylo ve vnitrostátním zákonodárství obecně pojato velmi velkoryse, aniž by se jednalo o právní povinnost státu. Podoba restitučního zákonodárství byla výsledkem vůle politické reprezentace v parlamentu.

V Závěrech Výboru⁶ je problematice implementace věnován bod 7. Výbor tu vyjadřuje znepokojení nad restriktivní interpretací a chybějícím plněním povinností vyplývajících z Opčního protokolu a z Paktu. Stát sice poukazuje na obtíže související s implementací názorů Výboru, nicméně přistoupením k Opčnímu protokolu uznal příslušnost Výboru přijímat a zkoumat stížnosti jednotlivců. Výbor naléhá na Českou republiku, aby implementovala všechny jeho názory, včetně těch, které se týkají zákona o mimosoudních rehabilitacích, tak, aby došlo k navrácení vlastnictví nebo k jiné kompenzaci ve prospěch dotčených osob.

⁵ Příloha č. 2 k usnesení vlády ze dne 22. května 2002 č. 527.

⁶ Viz část B, bod 21 programu schůze vlády dne 25. února 2008 a usnesení vlády č. 167.

Jakkoli tedy argumentace delegace České republiky nebyla v souladu s očekáváním úspěšná, proběhla k otázce implementace poměrně kultivovaná diskuse⁷ a jako podstatné se jeví spíše to, zda bude možno v dohledné době nalézt pragmatické řešení daného problému. Domníváme se, že by bylo namístě oslovit zainteresované orgány se žádostí o předložení návrhů takových řešení.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Jestliže Výbor vládě v roce 2006 komunikoval deset nových oznámení, všechna ohledně restituční podmínky státního občanství, tento trend pokračoval s určitými výjimkami i v roce 2007. Ohledně uvedené zákonné podmínky byla komunikována tato oznámení:

- (xxxi) oznámení (č. 1508/2006) *Olga Amundson proti České republice*,
- (xxxii) oznámení (č. 1533/2006) *Zdeněk Ondračka a Milada Ondračková proti České republice*: zde je třeba dodat, že byl o oznámení vydán názor, v němž je konstatováno porušení článku 26 Paktu (viz výše),
- (xxxiii) oznámení (č. 1563/2007) *Oldřiška Jünglingová proti České republice*,
- (xxxiv) oznámení (č. 1574/2007) *Jaroslav Slezák a Alena Slezáková proti České republice*,
- (xxxv) oznámení (č. 1575/2007) *Heřman Aster proti České republice*: oznamovatel se domáhal vydání podílu v bytovém družstvu, což restituční zákonodárství obecně neumožňuje,
- (xxxvi) oznámení (č. 1581/2007) *Victor Drda proti České republice*,
- (xxxvii) oznámení (č. 1582/2007) *Věra Kudrnová proti České republice*,
- (xxxviii) oznámení (č. 1583/2007) *Josef Jahelka a Vlasta Jahelková proti České republice*,
- (xxxix) oznámení (č. 1583/2007) *Adolf Lange proti České republice*,
- (xxxx) oznámení (č. 1742/2007) *Nancy Gschwind proti České republice*,
- (xxxxi) oznámení (č. 1614/2007) *Dagmar Dvořáková proti České republice*,
- (xxxixii) oznámení (č. 1615/2007) *Bohuslav Zavřel proti České republice*.

S podmínkou státního občanství nesouvisejí buď přímo, nebo vůbec následující případy:

- (xxxixiii) oznámení (č. 1515/2006) *Herbert Schmidl proti České republice*: oznamovatel, německý občan, tvrdí, že se nemohl domoci dědictví po svých příbuzných, přičemž předmětný nemovitý majetek byl konfiskován podle dekretu č. 12/1945 Sb.,
- (xxxixiv) oznámení (č. 1573/2007) *Václav Šroub proti České republice*: oznamovatel, zjevně nespokojen s výsledkem řízení o svých třech stížnostech podaných k Evropskému soudu pro lidská práva, z nichž dvě byly komunikovány vládě, znovu zpochybňuje postup vnitrostátních soudů, které neumožnily restituci oznamovatelova majetku; případ nesouvisí s podmínkou státního občanství;

⁷ A to navzdory přítomnosti zástupců krajských organizací, kteří předávali některým členům Výboru svá vyjádření a osočovali vedoucího delegace z toho, že je (osobně) diskriminuje.

(xxxxv) oznámení (č. 1618/2007) *František Brychta proti České republice*: oznamovatel namítá porušení článku 14 Paktu (právo na spravedlivý proces), které spatřuje zejména v údajném pochybení Ústavního soudu při rozhodování o ústavní stížnosti;

(xxxxvi) oznámení (č. 1626/2007) *Josef Rous proti České republice*: oznamovatel se po svém neúspěchu v restitučním řízení domáhá nápravy údajného porušení Paktu, které spatřuje v odebrání zemědělských nemovitostí jeho rodičům v roce 1952, v dalších tvrzených příkořích způsobených jeho rodině komunistickým režimem a v údajné nemožnosti domoci se nápravy po roce 1989 pro obtížnost prokazování statusu osoby blízké v restitučním řízení. Oznamovatel namítá porušení článku 17 Paktu, který zaručuje ochranu proti nezákonným zásahům do soukromí, rodinného života, cti a dobré pověsti.

Vzhledem k tomu, že skutkové okolnosti jednotlivých kauz skončily zpravidla dlouhou dobu předtím, než se oznamovatelé obrátili na Výbor, vznáší vláda i nadále argument zneužití práva podat oznámení z důvodu nevysvětlitelného prodlení při podávání oznámení, byť Výbor zaujal k tomuto argumentu velmi rezervovaný postoj (viz výše informace o rozhodnutích, resp. názorech Výboru vydaných v roce 2007).

Zpráva za rok 2008 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva v rámci Ministerstva spravedlnosti jménem České republiky vyřizuje agendu individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

Do konce roku 2008 bylo České republice postoupeno ke stanovisku celkem 57 oznámení,¹ kancelář vládního zmocněnce však byla informována toliko o 48 oznámeních.² Některá oznámení se týkala více osob.³

Podobně jako předešlé zprávy předložené za roky 2004 až 2007, které obsahově navazovaly na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003, bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory nebo rozhodnutí Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2008 vydal vůči České republice pět názorů (*views*) a jedno rozhodnutí (*decision*). Všechny tyto kvazi-judikáty Výboru se prakticky týkaly restitučních podmínek.

V následujících názorech Výbor dospěl k závěru, že Česká republika porušila zákaz diskriminace (článek 26 Paktu) kvůli restituční podmínce státního občanství:

- názor ze dne 8. dubna 2008 na oznámení č. 1484/2006 *Josef Lněnička proti České republice*,
- názor ze dne 25. dubna 2008 na oznámení č. 1488/2006 *Miroslav Süsser proti České republice*,
- názor ze dne 4. srpna 2008 na oznámení č. 1485/2006 *Zdeněk Vlček proti České republice*,
- názor ze dne 2. září 2008 na oznámení č. 1497/2006 *Richard Preiss proti České republice*,

¹ Dvě oznámení byla v minulosti odmítnuta bez stanoviska vlády.

² Zmíněný nemalý rozdíl lze vysvětlit tím, že komunikace mezi Ministerstvem spravedlnosti a sekretariátem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva nadále probíhá prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí, což se stalo faktorem vyvolávajícím opakovaná zdržení v přenosu informací.

³ Uvedený celkový počet 57 oznámení je teoreticky možno zvýšit o jeden kus, protože oznámení *Kudrna* bylo chybně evidováno dvakrát. Pochybnosti nad řádným vedením spisů v ženevském sekretariátu OSN vyjádřil např. oznamovatel Brychta, který dokonce žádal Ministerstvo spravedlnosti o informace o tom, co Česká republika z jeho podání vlastně obdržela jako spis tvořící jeho oznámení.

- názor ze dne 2. září 2008 na oznámení č. 1448/2006 *Ivanka Kohoutek proti České republice*.

Ve všech těchto názorech Výbor kromě toho, že konstatoval porušení článku 26 Paktu, také odmítl námitku vlády o zneužití práva podat oznámení (ačkoli oznámení byla podána řadu let – od 2,5 do 6,5 – po skončení vnitrostátních řízení) a vyslovil, že Česká republika má:

- poskytnout oznamovatelům účinný prostředek nápravy, včetně náhrady, pokud nemůže být sporná nemovitost vydána (kromě případu *Lněnička*, kde oznamovatel usiloval toliko o finanční náhradu),
- změnit své zákonodárství, popř. rozhodovací praxi,
- informovat Výbor ve lhůtě 180 dnů o přijatých opatřeních (k implementaci viz následující oddíl této zprávy).

V jednom případě dospěl Výbor k závěru o nepřijatelnosti oznámení:

- v rozhodnutí ze dne 14. dubna 2008 o oznámení č. 1515/2006 *Herbert Schmidl proti České republice* se přiklonil k námitce vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy s tím, že oznamovatel své nároky vůbec neuplatnil před vnitrostátními soudy; takový krok by přitom mimo jiné umožnil vyjasnit sporné skutkové okolnosti, jako je současné vlastnictví předmětných pozemků nebo oznamovatelovo postavení dědice původních vlastníků (jimž byl majetek jako Sudetským Němcům konfiskován na základě prezidentských dekretů), které Výbor není povolán hodnotit.

Implementace názorů Výboru v České republice

V oblasti implementace již vydaných názorů Výboru nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny. Jak už bylo uvedeno v minulých zprávách, bylo by namístě podrobit určité analýze dosavadní oficiální velmi zdrženlivý postoj České republiky vůči implementaci názorů Výboru a pokusit se nalézt východisko ze situace, kdy se implementace odvíjí buď od nahodile vzniklých příležitostí, vytvořených zcela nezávisle na názorech Výboru (např. ve věci *Brok*),⁴ než od vskutku pravidelného fungování implementačního mechanismu, nebo (a tomu tak je v naprosté většině případů) není realizována vůbec, zejména pro překážky ve vnitrostátním zákonodárství (restituční podmínka státního občanství, uplynutí lhůt) nebo z toho důvodu, že nelze zasahovat do výkonu soudní moci.

Na tomto místě je třeba zmínit dvě skutečnosti, které nastaly během roku 2008, jedna na vnitrostátní a druhá na mezinárodní úrovni, a které spíše než o sblížení pohledů na tuto problematiku svědčí o utvrzování vzájemně neslučitelných pozic.

Na vnitrostátní úrovni se problematikou překonání podmínky státního občanství v restitučních zákonech na základě petice Sdružení občanské sebeobrany v roce 2008 zabýval Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu. Oslovil předsedu vlády, který se ve své odpovědi ztotožnil s názory jednotlivých ministerstev:

⁴ V této věci byl poskytnut příspěvek z Nadačního fondu obětem holocaustu, neboť oznamovatelé splnili příslušné podmínky nikterak nespojené s předchozím názorem Výboru.

- Ministerstvo spravedlnosti odmítlo novelizaci restitučního zákonodárství a připustilo možnost finančního odškodnění dotčených osob ze strany státu,
- Ministerstvo financí mimo jiné odhadlo, že cca 2 až 4 tis. osob žadatelů o náhradu podle zákona o mimosoudních rehabilitacích nesplňovalo podmínku státního občanství, přičemž cca 5 až 8 tis. takových osob žádost ani nepodalo; náklady na případné odškodnění odhadlo toto ministerstvo na cca 3 mld. Kč; řada osob přitom byla odškodněna podle tzv. náhradových dohod a otevírání možnosti naturální restituce by též bylo velmi problematické,

a svůj dopis uzavřel s tím, že „nepovažuj[e] za vhodné otevírat otázku restitucí, ať již formou novel stávajících restitučních předpisů či novou právní normou“.

Ohledně mezinárodní úrovně jsme v předchozí výroční zprávě referovali o projednávání Druhé periodické zprávy České republiky o plnění závazků z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech na zasedání Výboru v červenci roku 2007, kdy delegace České republiky přednesla dosavadní zdrženlivou pozici našeho státu opírající se mimo jiné o skutečnost, že názory Výboru nejsou *stricto sensu* závazné, neboť nejsou nadány atributy soudního rozhodnutí. Tato pozice tehdy nenalezla příznivou odezvu u členů Výboru. Výbor nicméně v roce 2008 navíc kontroval vydáním obecného komentáře č. 33 nazvaného *Povinnosti smluvních států podle Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech*,⁵ ve kterém opatrně potvrdil myšlenku závaznosti svých názorů na individuální oznámení, a to přesto, že řada států, které využily možnosti vyjádřit se k návrhu tohoto výkladového instrumentu,⁶ podle všeho zaujala k perspektivě závaznosti názorů Výboru značně zdrženlivý postoj.

Tento obecný komentář sám o sobě není závazný, pouze odráží pohled Výboru na určité stěžejní otázky výkladu Opčního protokolu k Paktu. Výbor v bodu 11 sice uznává, že jako takový není soudním orgánem, přesto však jeho názory vydané podle Opčního protokolu vykazují určité významné charakteristiky soudního rozhodnutí. Podle Výboru se k nim dospívá v soudcovském duchu, který zahrnuje nestrannost a nezávislost členů Výboru, promyšlený výklad znění Paktu a určující charakter rozhodnutí.⁷ Výbor v dalších bodech uvádí, že:

- je orgánem, kterého samotný Pakt pověřil výkladem tohoto instrumentu,
- státy mají v případě porušení Paktu povinnost poskytnout prostředek nápravy, což Výbor ve svých kritických názorech připomíná,
- státy mají povinnost jednat v dobré víře,
- od roku 1997 Výbor ustanovuje zvláštního zpravodaje pro implementaci názorů,

⁵ Dokument CCPR/C/GC/33 ze dne 5. listopadu 2008, schválený během 94. zasedání Výboru v říjnu 2008.

⁶ Česká republika, zdá se, dosti nepochopitelně nebyla oslovena.

⁷ Bod 11 předběžné verze obecného komentáře doslova zní: „While the function of the Human Rights Committee in considering individual communications is not, as such, that of a judicial body, the views issued by the Committee under the Optional Protocol exhibit some important characteristics of a judicial decision. They are arrived at in a judicial spirit, including the impartiality and independence of Committee members, the considered interpretation of the language of the Covenant, and the determinative character of the decisions.“

- skutečnost, že smluvní stát neimplementuje názor Výboru, je zveřejňována při publikaci rozhodnutí Výboru,
- některé státy nepřijaly zčásti nebo zcela názor Výboru nebo se pokoušely o obnovu řízení o případu,
- Výbor ve svém jednacím řádu zavedl pravidla pro vydávání předběžných opatření.

Na samotný závěr svého obecného komentáře Výbor uvedl, že většina států nemá zvláštní zmocňovací zákonná ustanovení k převzetí názorů Výboru do vnitrostátního právního řádu, ale že vnitrostátní právo v některých státech umožňuje poskytnout odškodnění obětem porušení lidských práv konstatovaných mezinárodními orgány. Podle mínění Výboru státy musejí v každém případě použít veškerých prostředků nacházejících se v jejich moci, aby přiznaly účinek názorům, které Výbor vydal.⁸

Aniž by bylo nezbytné se dovolávat jiné autority, lze pro stručnost poukázat na to, že například Spojené státy americké považují tento obecný komentář Výboru za pochybený, neboť nemá oporu v textu Paktu, v *travaux préparatoires*, jež vedly k přijetí tohoto instrumentu, ani v mezinárodním právu použitelném na výklad smluv.⁹ Potvrzuje to přinejmenším, že výhrady prezentované českou delegací v roce 2007 jsou sdíleny také jinými státy.

Na závěr této pasáže věnované úvahám o implementaci názorů Výboru uvádíme, že se kancelář vládního zmocněnce pokládá za vázanou dosavadním postojem České republiky k danému problému, prezentovaným při různých příležitostech samotnému Výboru, a to až do případného přehodnocení tohoto postoje. Z tohoto důvodu také Ministerstvo spravedlnosti nepodniká kroky k realizaci požadavků Výboru na poskytnutí prostředků nápravy úspěšným oznamovatelům, k jejichž zavedení ostatně není samo příslušné, a na změnu vnitrostátního zákonodárství v oblasti restitucí a nepovažuje za účelné o tom Výbor informovat.

Je nicméně třeba podotknout, že oficiální postoj státu nepřispívá k vyřešení přetrvávajícího problému, který se s postupujícím časem spíše prohlubuje, jak o tom ostatně svědčí obsah oznámení zaslaných vládě České republiky k zaujetí stanoviska během uplynulých let, které se v převážné míře týkají právě restitučních podmínek a podmínky státního občanství zvláště.

Naši krajané kritizují tuto restriktivní podmínku obsaženou též v některých dalších předpisech, jejichž účelem je poskytnout odškodnění za křivdy utrpěné v minulosti. Se zřetelem k tomu, že se v mezinárodním i evropském právu uplatňuje velmi silná tendence vylučovat rozlišování založené na občanství z právních norem pro jeho diskriminační charakter a kvazi-judikatura Výboru tento trend jen odráží, lze doporučit, aby se návrhy zákonů v oblasti nápravy minulých křivd pokud možno neuchylovaly k takové podmínce nebo jí alespoň vtiskovaly sofistikovanější podobu (např. ji skutečně omezovaly pouze na účel rozlišit odpovědnost nástupnických států po bývalém

⁸ Poslední věta obecného komentáře zní: „In any case, States parties must use whatever means lie within their power in order to give effect to the views issued by the Committee.“

⁹ Spojené státy americké (i když nejsou smluvní stranou Opčního protokolu, ale pouze Paktu) své mínění zopakovaly ještě ve svém stanovisku ze dne 22. prosince 2008, tedy po přijetí obecného komentáře č. 33.

Československu)¹⁰ a velmi pečlivě vysvětlovaly, proč má takové rozlišující kritérium rozumné a objektivní zdůvodnění s ohledem na sledovaný cíl.

Domníváme se tedy, že by bylo žádoucí, i s ohledem na mezinárodní pozici České republiky v oblasti ochrany lidských práv, znovu zvážit, zda by nebylo možné přistoupit k implementaci názorů Výboru spočívající v určitém vyrovnání tvrdosti restituční podmínky státního občanství. V každém případě považujeme za nezbytné čerpat z těchto názorů přinejmenším poučení a nevystavovat české zákonodárství opakovaně možné kritice ve světle známých lidskoprávních měřítek.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor vládě v roce 2008 zaslal k zaujetí stanoviska celkem 11 oznámení. S výjimkou jediného (*Novotný*) se všechna týkala restitučních podmínek, přičemž jedno z těchto oznámení podali Sudetští Němci nespokojení s tím, že se nemohou domoci vrácení majetku konfiskovaného po druhé světové válce na základě prezidentských dekretů (*Bergauer a ost.*). Zde je přehled těchto kauz:¹¹

- (XLVII) oznámení (č. 1748/2008) *Josef Bergauer a ostatní proti České republice*: oznamovatelé namítají porušení článku 26 (rovnost před zákonem a zákaz diskriminace) a článku 2 Paktu (právo na vnitrostátní prostředek nápravy) a poukazují mimo jiné na to, že na rozdíl od obětí komunistického režimu nemají nárok na vrácení zabaveného majetku, konfiskovaného konkrétně na základě poválečných prezidentských dekretů, ačkoli jim způsobené utrpení bylo větší,
- (XLVIII) oznámení (č. 1778/2008) *Jaroslav Novotný proti České republice*: oznamovatel namítá porušení článku 26 Paktu, jelikož jako osoba ve výkonu trestu odnětí svobody pobíral za vykonanou práci nařízením vlády stanovenou odměnu za práci vězňů, která dosahuje pouze zhruba poloviny právními předpisy stanovené minimální mzdy,
- (IL) oznámení (č. 1841/2008) *Jaroslav Mařík proti České republice*,
- [– oznámení (č. 1842/2008) *Věra Kudrna proti České republice* (shodné s oznámením č. 1582/2007)],¹²
- (L) oznámení (č. 1843/2008) *Liba Brazda proti České republice*,
- (LI) oznámení (č. 1844/2008) *Blanka Kučera proti České republice*,
- (LII) oznámení (č. 1845/2008) *Stan Smelhaus proti České republice*,
- (LIII) oznámení (č. 1846/2008) *Marta a Josef Tirpak proti České republice*,

¹⁰ Např. § 3 odst. 1 písm. b) návrhu zákona, kterým se zmírňují majetkové křivdy občanům České republiky za nemovitý majetek, který zanechali na území Podkarpatské Rusi v souvislosti s jejím smluvním postoupením Svazu sovětských socialistických republik, ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou Parlamentu [sněmovní tisk č. 453 v V. volebním období a stanovisko vlády k návrhu zákona (tisk č. 453-1)], může jít nad rámec takto úzce vymezeného účelu a vystavit tuto právní úpravu nebezpečí kritiky z hlediska zákazu diskriminace na základě státního občanství.

¹¹ Číslování navazuje na seznam obsažený v předchozích zprávách.

¹² K tomu pozn. pod čarou č. 3.

- (LIV) oznámení (č. 1847/2008) *Miroslav a Eva Klain proti České republice*,
- (LV) oznámení (č. 1848/2008) *Dennis a Helena Vernak proti České republice*,
- (LVI) oznámení (č. 1849/2008) *Marie Batlik proti České republice*,
- (LVII) oznámení (č. 1850/2008) *Svatava Linda proti České republice*.

Oznámení č. 1841 až 1850/2008, která se týkají restituční podmínky státního občanství, byla ve skutečnosti podána v letech 2006 a 2007 a registrována až v roce 2008.¹² Ve zhruba třetině případů oznamovatelé poskytli nepřesné údaje o sporných nemovitostech, které v důsledku toho na základě samotných oznámení prakticky nelze dohledat. Také jen zhruba ve třetině případů se oznamovatelé vůbec domáhali na vnitrostátní úrovni vydání sporných nemovitostí. V jednom případě věc vůbec nespadá do působnosti restitučních zákonů, neboť oznamovatelka usiluje o vrácení družstevního bytu (*Brazda*). V jednom případě se po provedeném šetření zdá, že oznamovatelé československé občanství vůbec neztratili (*Tirpak*).

Zpráva za rok 2009 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva v rámci Ministerstva spravedlnosti jménem České republiky vyřizuje agendu individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

Do konce roku 2009 bylo České republice postoupeno ke stanovisku celkem 58 oznámení,¹ některá z nich se týkala více osob.²

Podobně jako předešlé zprávy předložené za roky 2004 až 2008, které obsahově navazovaly na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003, bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory nebo rozhodnutí Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2009 vydal vůči České republice tři názory (*views*) a pět rozhodnutí (*decision*). Většina těchto kvazi-judikátů Výboru (snad s výjimkou případu *Brychta*) se týkala restituční problematiky.

V následujících názorech Výbor dospěl k závěru, že Česká republika porušila zákaz diskriminace (článek 26 Paktu) kvůli restituční podmínce státního občanství:

- názor ze dne 8. dubna 2009 na oznámení č. 1479/2006 *Jaroslav Persan proti České republice*,
- názor ze dne 17. března 2009 na oznámení č. 1508/2006 *Olga Amundson proti České republice*,
- názor ze dne 28. srpna 2009 na oznámení č. 1574/2007 *Jaroslav Slezák a Alena Slezáková proti České republice*.

Ve všech těchto názorech Výbor kromě toho, že konstatoval porušení článku 26 Paktu, také odmítl námitku vlády o zneužití práva podat oznámení (ačkoli oznámení byla podána vždy více než šest let po skončení relevantních vnitrostátních řízení) a vyslovil, že Česká republika má:

- poskytnout oznamovatelům účinný prostředek nápravy, včetně náhrady, pokud nemůže být sporná nemovitost vydána,

¹ Dvě oznámení byla v minulosti odmítnuta bez stanoviska vlády.

² Uvedený počet 58 komunikovaných oznámení je teoreticky možno zvýšit o jeden kus, protože oznámení č. 1582/2007 je shodné s oznámením č. 1842/2008 *Věra Kudrna proti České republice*.

- změnit své zákonodárství, popř. rozhodovací praxi,
- informovat Výbor ve lhůtě 180 dnů o přijatých opatřeních (k implementaci viz následující oddíl této zprávy).

V pěti případech dospěl Výbor k závěru o nepřijatelnosti oznámení:

- v rozhodnutí ze dne 27. března 2009 o oznámení č. 1575/2007 *Heřman Aster proti České republice* Výbor stěžovateli na základě námitky vlády vytkl, že nevyužil všechny vnitrostátní prostředky nápravy, jejichž vyčerpání by lépe ozřejmilo některé významné skutkové okolnosti případu;
- v rozhodnutí ze dne 21. července 2009 o oznámení č. 1582/2007 *Věra Kudrna proti České republice* se Výbor přiklonil k námitce vlády o zneužití práva podat oznámení vzhledem k tomu, že oznamovatelka se na Výbor obrátila po více než sedmi letech od skončení vnitrostátního řízení a tento odklad vysvětlovala toliko svou nijak blíže nepodloženou vírou ve změnu vnitrostátního zákonodárství;³
- v rozhodnutí ze dne 28. července 2009 o oznámení č. 1614/2007 *Dagmar Dvořáková proti České republice* Výbor dospěl k závěru, že ve hře nebyla (původní) restituční podmínka trvalého pobytu, na kterou oznamovatelka sice poukazovala, ale soudy na ní svá rozhodnutí nezaložily, a že oznamovatelka blíže nespecifikovala, v čem přesně spatřovala diskriminaci při výkladu a použití restitučního zákonodárství, a proto bylo oznámení nedostatečně podložené pro účely přijatelnosti;
- v rozhodnutí ze dne 27. října 2009 o oznámení č. 1618/2007 *František Brychta proti České republice* Výbor sice odmítl námitku vlády založenou na zneužití práva podat oznámení, nicméně konstatoval, že stěžovatel tvrzené porušení svého práva na spravedlivý proces nedostatečně podložil pro účely přijatelnosti;
- v rozhodnutí ze dne 27. října 2009 o oznámení č. 1573/2007 *Václav Šroub proti České republice* se zejména přiklonil k námitce vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, ačkoli oznamovatel tvrdil, že se jím zahajovaná nová řízení předmětu jeho oznámení netýkají.⁴

Implementace názorů Výboru v České republice

V této oblasti nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny (implementace názorů, v nichž bylo konstatováno porušení zákazu diskriminace restituční podmínkou státního občanství, realizována není) a lze plně odkázat na naše předchozí zprávy o stavu vyřizování individuálních oznámení, včetně tam uvedených pasáží věnovaných problematičnosti tohoto konstantního postoje.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor vládě v roce 2009 zaslal k zaujetí stanoviska toliko jedno oznámení:⁵

³ Není patrné, že by Výbor vypracoval a aplikoval objektivní doktrínu stran kritérií omluvitelnosti časového odstupu, se kterým se ten který oznamovatel na něj obrátil po skončení vnitrostátních řízení; jeho závěry v tomto rozhodnutí se zdají potvrzovat spíše aplikaci velice subjektivních hledisek založených na plauzibilitě oznamovatelem použité omluvy.

⁴ Tento oznamovatel podal též řadu stížností k Evropskému soudu pro lidská práva, z nichž dvě byly oznámeny vládě České republiky.

⁵ Číslování navazuje na seznam obsažený v předchozích zprávách.

- (LVIII) oznámení (č. 1809/2008) *Viera Beňová proti České republice*: oznamovatelka namítá porušení článku 26 (rovnost před zákonem a zákaz diskriminace) Paktu, neboť jí jako osobě nezaměstnané a navíc romského původu nebyla na základě institutu ztráty příležitostí přiznána náhrada ušlého zisku za dobu strávenou ve vazbě v trestním řízení, v němž byla později zproštěna obžaloby.

Zpráva za rok 2010 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva v rámci Ministerstva spravedlnosti jménem České republiky vyřizuje agendu individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

Do konce roku 2010 bylo České republice postoupeno ke stanovisku celkem 60 oznámení,¹ některá z nich se týkala více osob.²

Podobně jako předešlé zprávy předložené za roky 2004 až 2009, které obsahově navazovaly na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003, bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory nebo rozhodnutí Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2010 vydal vůči České republice čtyři názory (*views*) a tři rozhodnutí (*decision*). Většina těchto kvazi-judikátů Výboru (s výjimkou případu *Novotný*) se týkala restituční problematiky, resp. dřívějšího zabavení majetku, který nebyl po roce 1989 vydán.

V následujících názorech Výbor dospěl k závěru, že Česká republika porušila zákaz diskriminace (článek 26 Paktu) kvůli restituční podmínce státního občanství:

- názor ze dne 27. července 2010 na oznámení č. 1491/2006 *Nikolaus Fürst Blücher von Wahlstatt proti České republice*,
- názor ze dne 27. července 2010 na oznámení č. 1615/2007 *Bohuslav Zavřel proti České republice*,
- názor ze dne 27. července 2010 na oznámení č. 1742/2007 *Nancy Gschwind proti České republice*,
- názor ze dne 27. října 2010 na oznámení č. 1581/2007 *Viktor Drda proti České republice*.

Ve všech těchto názorech Výbor kromě toho, že konstatoval porušení článku 26 Paktu, také odmítl námitku vlády o zneužití práva podat oznámení (ačkoli oznámení byla někdy podána řadu let po skončení relevantních vnitrostátních řízení, navíc považo-

¹ Dvě oznámení byla v minulosti odmítnuta bez stanoviska vlády.

² Uvedený počet 58 komunikovaných oznámení je teoreticky možno zvýšit o jeden kus, protože oznámení č. 1582/2007 je shodné s oznámením č. 1842/2008 *Věra Kudrna proti České republice*.

val řízení o určení vlastnictví za relevantní pro daný účel) a vyslovil, že Česká republika má:

- poskytnout oznamovatelům účinný prostředek nápravy, včetně náhrady, pokud nemůže být sporná nemovitost vydána,
- změnit své zákonodárství, popř. rozhodovací praxi,
- informovat Výbor ve lhůtě 180 dnů o přijatých opatřeních (k implementaci viz následující oddíl této zprávy).

Ve třech případech dospěl Výbor k závěru o nepřijatelnosti oznámení:

- v rozhodnutí ze dne 19. března 2010 o oznámení č. 1778/2008 *Jaroslav Novotný proti České republice*, v němž byla napadána jako diskriminační nižší odměna za práci vězně ve srovnání s minimální mzdou, Výbor přistoupil na některé argumenty vlády a dospěl k závěru, že oznamovatel nedostatečně podložil své oznámení pro účely přijatelnosti a že koneckonců pracoval v dané situaci se svým souhlasem a po dobu pouhého měsíce a půl;
- v rozhodnutí ze dne 25. října 2010 o oznámení č. 1583/2007 *Josef a Vlasta Jahelkovi proti České republice* Výbor akceptoval námitku vlády založenou na tom, že se oznamovatelé na Výbor obrátili devět let po posledním vnitrostátním rozhodnutí ve věci; přestože Opční protokol k Paktu nestanoví žádnou lhůtu, podle Výboru je uvedená doba natolik nepřiměřená, že představuje zneužití práva podat oznámení;
- svým rozhodnutím ze dne 27. října 2009 o oznámení č. 1748/2008 *Josef Bergauer et al. proti České republice* prohlásil Výbor toto oznámení, podané skupinou Sudetských Němců, jejichž majetek (či majetek jejich právních předchůdců) byl konfiskován na základě dekretů č. 12 nebo 108/1945 Sb., za neslučitelné s Paktem *ratione temporis*, protože Pakt nelze používat zpětně, tedy na bezprostředně poválečné události, a konfiskace majetku je jednorázovým aktem, který nemá pokračující účinky. Je však třeba dodat, že k mnohým podstatným argumentům vlády se Výbor nijak nevyslovil, a proto nelze vyloučit, že tato skupina stěžovatelů, která se již v minulosti neúspěšně obrátila na Evropský soud pro lidská práva, bude ve svém stížnostním úsilí pokračovat.

Implementace názorů Výboru v České republice

V této oblasti nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny (implementace názorů, v nichž bylo konstatováno porušení zákazu diskriminace restituční podmínkou státního občanství, realizována není) a lze plně odkázat na naše předchozí zprávy o stavu vyřizování individuálních oznámení, včetně tam uvedených pasáží věnovaných určité problematičnosti tohoto setrvalého postoje.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor vládě v roce 2010 zaslal k zaujetí stanoviska dvě oznámení:³

- (LIX) oznámení (č. 1961/2010) *Christian Kudlich et al. (Herta Kudlich, Eleonore Dietenmeier, Ulrike Dittler) proti České republice*: oznamovatelé, jejichž právní předchůdce neobdržel žádnou náhradu za podnik znárodněný na základě

³ Číslování navazuje na seznam obsažený v předchozích zprávách.

dekrety č. 100/1945 Sb., vedli řízení o žalobě na určení vlastnictví k podniku, který byl v první polovině 90. let privatizován, a namítají porušení článků 2, 14 a 26 Paktu (právo nebýt diskriminován a právo na spravedlivý proces) v důsledku uplatnění právního názoru obsaženého ve stanovisku pléna Ústavního soudu zveřejněného pod č. 477/2005 Sb., které vedlo k zamítnutí jejich žaloby pro nedostatek právního zájmu na požadovaném určení;

- (LX) oznámení (č. 1967/2010) *Karel Schäfer a Ernst Schäfer proti České republice*: podobně jako v předchozím případě je předmětem kritiky, a to zejména na poli článků 2 a 26 Paktu, uplatnění stanoviska pléna Ústavního soudu v situaci, kdy se oznamovatelé, kteří jsou českými občany, zprvu neúspěšně domáhali vydání nemovitostí tvořících původní zemědělskou usedlost, konfiskovanou dekretem č. 12/1945 Sb., a následně se pokusili jít cestou žaloby na určení, že předmětné nemovitosti tvořily ležící pozůstalost po jejich otci.

Zpráva za rok 2011 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva v rámci Ministerstva spravedlnosti jménem České republiky vyřizuje agendu individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

Do konce roku 2011 bylo České republice postoupeno ke stanovisku celkem 60 oznámení,¹ některá z nich se týkala více osob.²

Podobně jako předešlé zprávy předložené za roky 2004 až 2010, které obsahově navazovaly na vůbec první souhrnnou informaci poskytnutou vládě o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, jež byla předložena za rok 2003, bude tato zpráva obsahovat jen stručné informace o změnách, k nimž v dané agendě během uplynulého kalendářního roku došlo.

Nové názory nebo rozhodnutí Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2011 vydal vůči České republice tři názory (*views*) a tři rozhodnutí (*decision*). Většina těchto kvazi-judikátů Výboru se týkala restituční problematiky, resp. dřívějšího zabavení majetku, který nebyl po roce 1989 vydán.

V následujících názorech Výbor dospěl k závěru, že Česká republika porušila zákaz diskriminace (článek 26 Paktu) kvůli restituční podmínce státního občanství:

- názor ze dne 13. července 2011 na oznámení č. 1586/2007 *Adolf Lange proti České republice*,
- názor ze dne 24. října 2011 na oznámení č. 1563/2007 *Olga Jünglingová proti České republice*,
- názor ze dne 1. listopadu 2011 na oznámení č. 1847/2008 *Miroslav a Eva Klain proti České republice*.

Kromě toho, že Výbor ve všech případech konstatoval porušení článku 26 Paktu a odmítl námitku vlády o zneužití práva podat oznámení (ačkoli oznámení byla někdy podána řadu let po skončení relevantních vnitrostátních řízení, u oznámení *Lange* a *Klain* odmítl rovněž námitku vlády o neslučitelnosti oznámení s Paktem *ratione tem-*

¹ Dvě oznámení byla v minulosti odmítnuta bez stanoviska vlády.

² Uvedený počet 58 komunikovaných oznámení je teoreticky možno zvýšit o jeden kus, protože oznámení č. 1582/2007 je shodné s oznámením č. 1842/2008 *Věra Kudrna proti České republice*.

poris a u oznámení *Jünglingová a Klain* i námitku vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Ve všech případech vyslovil, že Česká republika má:

- poskytnout oznamovatelům účinný prostředek nápravy, včetně náhrady, pokud nemůže být sporná nemovitost vydána,
- změnit své zákonodárství, popř. rozhodovací praxi,
- informovat Výbor ve lhůtě 180 dnů o přijatých opatřeních (k implementaci viz následující oddíl této zprávy).

Ve dvou případech dospěl Výbor k závěru o nepřijatelnosti oznámení:

- v rozhodnutí ze dne 19. července 2011 o oznámení č. 1546/2007 *Vratislav Havlovic proti České republice*, v němž bylo jako diskriminační napadáno restituční řízení týkající se majetku matky oznamovatele, Výbor dospěl k závěru o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy;
- v rozhodnutí ze dne 31. října 2011 o oznámení č. 1850/2008 *Svatava Linda proti České republice* Výbor akceptoval námitku vlády o zneužití práva podat oznámení; přestože Opční protokol k Paktu nestanoví žádnou lhůtu, podle Výboru je doba téměř devíti let poté, co se oznamovatelka dozvěděla o neexistenci vnitrostátního prostředku nápravy, a zhruba patnácti let poté, co byla s manželem informována o tom, že nemají nárok na restituci, zcela nepřiměřená.

V jednom případě Výbor řízení zastavil:

- v rozhodnutí ze dne 8. listopadu 2011 o oznámení č. 1843/2008 *Liba Brazda proti České republice* dospěl Výbor k závěru, že řízení je třeba zastavit, neboť se oznamovatelka neozývá.

Implementace názorů Výboru v České republice

V této oblasti nenastaly na straně České republiky žádné hmatatelné změny (implementace názorů, v nichž bylo konstatováno porušení zákazu diskriminace restituční podmínkou státního občanství, realizována není) a lze plně odkázat na naše předchozí zprávy o stavu vyřizování individuálních oznámení, včetně tam uvedených pasáží věnovaných určité problematičnosti tohoto setrvalého postoje.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor vládě v roce 2011 nezaslal k zaujetí stanoviska žádné oznámení.

Zpráva za rok 2012 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva v rámci Ministerstva spravedlnosti jménem České republiky vyřizuje agendu individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

Do konce roku 2012 bylo České republice postoupeno ke stanovisku celkem 60 oznámení,¹ některá z nich se týkala více osob.²

Podobně jako předešlé zprávy o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, předkládané vládě pravidelně od roku 2004 vždy za uplynulý kalendářní rok, obsahuje tato zpráva jen stručné informace o změnách, k nimž v dané agendě ve sledovaném období došlo.

Nové názory nebo rozhodnutí Výboru vůči České republice

Výbor během roku 2012 nevydal vůči České republice žádný názor (*views*), ale toliko tři rozhodnutí (*decision*). V jednom případě bylo řízení zastaveno. Všechny projednávané věci se týkaly restituční problematiky, resp. dřívějšího zabavení majetku, který nebyl po roce 1989 vydán kvůli restriktivním podmínkám stanoveným restitučními zákony, jmenovitě podmínce státního občanství.

Oznámení byla odmítnuta jako nepřijatelná, a to ve všech třech případech pro zneužití práva stížnosti, když Výbor shledal, že oznamovatelé s jeho oslovením příliš meškali, aniž byli schopni pro to podat nějaké rozumné vysvětlení. Jedná se o tato rozhodnutí:

- rozhodnutí ze dne 23. července 2012 o oznámení č. 1844/2008 *B. K. (Blanka Kučera)*³ *proti České republice* (prodlení oznamovatelky trvalo téměř 9 let od posledního vnitrostátního rozhodnutí v její věci),
- rozhodnutí ze dne 23. července 2012 o oznámení č. 1848/2008 *D. V. a H. V. (Dennis a Helena Vernak)* *proti České republice* (Výbor oznamovatelům vytkl prodlení od vydání zákona o mimosoudních rehabilitacích a od uplynutí lhůt pro uplatnění restitučního nároku podle tohoto zákona),

¹ Dvě oznámení byla v minulosti odmítnuta bez stanoviska vlády.

² Uvedený počet 60 komunikovaných oznámení je teoreticky možno zvýšit o jednu položku, protože oznámení č. 1582/2007 je shodné s oznámením č. 1842/2008 *Věra Kudrna proti České republice*.

³ Výbor začal svá rozhodnutí anonymizovat.

- rozhodnutí ze dne 29. října 2012 o oznámení č. 1849/2008 *M. B. (Marie Batlík) proti České republice* (oznamovatelka sice nebyla povinna vyčerpat neúčinné prostředky nápravy, ale jinak se v jejím případě uplatnil tentýž závěr jako v předchozí věci).

V jednom případě Výbor řízení zastavil:

- sekretariát Výboru dne 2. dubna 2012 oznámil českým orgánům tuto skutečnost ohledně oznámení č. 1845/2008 *Stan Smelhaus proti České republice*, neboť oznamovatel neodpověděl na stanovisko vlády z roku 2008.

Implementace názorů Výboru v České republice

V této oblasti nenastaly na straně České republiky žádné znatelné změny (implementace názorů, v nichž bylo konstatováno porušení zákazu diskriminace restituční podmínkou státního občanství, realizována není) a lze plně odkázat na naše předchozí zprávy o stavu vyřizování individuálních oznámení, včetně tam uvedených pasáží věnovaných určité problematičnosti tohoto setrvalého postoje.

Nová oznámení komunikovaná vládě České republiky

Výbor vládě v roce 2012 nezaslal k zaujetí stanoviska žádné oznámení.

